

รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การคลัง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(Compilation of Laws and Regulations on Financial of Local Administrative Organization)

โดย
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
ส่วนที่ 1 แนวคิด ขอบเขตการดำเนินการรวบรวมกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1
บทนำ แนวคิดการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลัง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	2
• วัตถุประสงค์ของการรวบรวมกฎหมาย	3
• ขอบเขตของการดำเนินการรวบรวมกฎหมาย	3
• หลักการของการรวบรวมกฎหมาย	3
• ขั้นตอนและการดำเนินการรวบรวมกฎหมาย	5
• ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
ส่วนที่ 2 การนำเสนอเนื้อหาการรวบรวมบทบัญญัติ กฎหมาย เรื่องเดียวกัน ไว้ด้วยกันที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7
หมวดที่ 1 รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	8
1.1 กฎหมายที่เป็นที่มาของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	8
1.2 ประเภทรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	10
1.3 รายละเอียดของประเภทภาษีและค่าธรรมเนียม	12
1.4 การมีส่วนร่วมประชาชน	19
หมวดที่ 2 รายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	23
2.1 งบประมาณรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	23
• กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณรายจ่าย	23
• ประเภทรายจ่ายตามกฎหมายหลักและกฎหมายรอง	23
• การใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	24
• การมีส่วนร่วมของประชาชน	24
2.2 การจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	24
• กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง	25
• สารสำคัญของระเบียบเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง	25
• การมีส่วนร่วมของประชาชน	25

2.3 การรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน	26
และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
● การรับเงิน	26
● การเก็บรักษาเงิน	26
● การรับส่งเงิน	26
● การเบิกเงิน	27
● ข้อกำหนดในการจ่ายเงิน	27
● เงินสะสม	27
● การมีส่วนร่วมของประชาชน	27
หมวดที่ 3 การตรวจสอบระบบการเงินบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	29
3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ	29
3.2 การรายงานผลและการตรวจสอบโดยประชาชน	29
หมวดที่ 4 ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	30
4.1 ความหมายของการกระทำที่เป็น “ละเมิด”	30
4.2 ความหมายของคำว่า “เจ้าหน้าที่” และ “หน่วยงานของรัฐ”	31
4.3 ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	31
ต่อบุคคลภายนอก	
4.4 ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	32
ต่อหน่วยงานของรัฐ	
หมวดที่ 5 การบริหารงานบุคคลและสิทธิสวัสดิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	33
5.1 การบริหารงานบุคคลและสวัสดิการ	33
5.2 สิทธิประโยชน์ของพนักงานส่วนท้องถิ่น	35
5.3 ที่มาของเงินกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น	36
5.4 คณะกรรมการกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น	36
5.5 วิธีการจ่ายเงินจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น	37
5.6 สิทธิประโยชน์ของข้าราชการส่วนท้องถิ่น วิสามัญประจำการ	37
ที่ออกจากราชการ	
5.7 สิทธิประโยชน์ของลูกจ้างหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น	38

	หน้า
ส่วนที่ 3 บทบาทและหน้าที่ของประชาชนเกี่ยวกับการเงินการคลังท้องถิ่น	40
3.1 ด้านการเสียภาษีและค่าธรรมเนียม	40
3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การจัดทำงบประมาณรายจ่าย	42
3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้าง	43
3.4 ด้านการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน	43
3.5 สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย จากภารกิจละเมิดของเจ้าหน้าที่	44

คำนำ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ดำเนินการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน โดยการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากการบริหารงานด้านการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกฎหมายจำนวนมาก ทั้งกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ และกฎหมายระดับอนุบัญญัติ เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ต่างๆ เป็นต้น ตลอดจนหนังสือสั่งการและหนังสือตอบข้อหารือเกี่ยวกับการเงินการคลัง ที่อยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน ทำให้ยากแก่การค้นคว้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำกฎหมายมาใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน รวมทั้งเพื่อให้ประชาชนได้ทราบบทบาทหน้าที่ของตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว

การรวบรวมกฎหมายนี้เป็นการจัดหมวดหมู่ของกฎหมายตามประเด็นที่รวบรวมซึ่งแยกเป็นหัวข้อหลัก และหัวข้อย่อย โดยแสดงให้เห็นถึงกระบวนการหรือขั้นตอนด้านการเงินการคลังที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้มีการอธิบายถึงที่มาของรายได้และประเภทของรายได้ รายจ่ายและประเภทของรายจ่าย การงบประมาณ การพัสดุ การเบิกจ่ายเงิน การตรวจสอบระบบบัญชี ความรับผิดชอบทางละเมิด และสวัสดิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ กระบวนการหรือขั้นตอนดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กันทำให้เห็นถึงภาพรวมของการบริหารงานด้านการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้การใช้งาน การค้นคว้า ทำได้สะดวก รวดเร็ว และสมบูรณ์ครบถ้วน

นอกจากนี้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น รวม 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2549 เป็นการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมบูรณ์ ครบถ้วน ของหัวข้อหลักและหัวข้อย่อย และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2549 เป็นการรับฟังความคิดเห็น เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของเนื้อหากฎหมายที่รวบรวม ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินการคลัง ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ที่ได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการรวบรวมกฎหมายนี้ ให้มีความสมบูรณ์ ครบถ้วนยิ่งขึ้น และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ส่วนที่ 1

แนวคิด ขอบเขต การดำเนินการรวบรวมกฎหมาย เรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน
ที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลัง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทนำ

แนวคิดการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Concept of Compilation of Laws and Regulations on Financial of Local Administrative Organization)

การรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกันเป็นการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2548 และวันที่ 22 มีนาคม 2548 โดยให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐดำเนินการบูรณาการกฎหมายโดยการรวบรวมกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องตามประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนากฎหมายและส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งกำหนดอยู่ในแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548 - 2551 โดยที่การรวบรวมบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกันมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อให้ส่วนราชการได้รู้ถึงกฎหมายที่ตนเองรับผิดชอบรวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อการปฏิบัติราชการและการให้บริการประชาชน และเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกฎหมายได้สะดวก รวดเร็ว และครอบคลุมในเรื่องที่ประชาชนต้องการทราบ นอกจากนี้การรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกันยังเป็นฐานในการพัฒนากฎหมายในรูปแบบของประมวลกฎหมาย (Codification) ในลำดับถัดไป รวมทั้งเป็นฐานในการปฏิรูปกฎหมายเพื่อการพัฒนาประเทศ

การรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Compilation of Laws and Regulations on Financial of Local Administrative Organization)

เป็นการพัฒนากฎหมายรูปแบบหนึ่งโดยการรวบรวมกฎหมายฉบับต่างๆ ที่ใช้บังคับในด้านการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน เช่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (พระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510) กรมการปกครอง (พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478) กรมโยธาธิการและผังเมือง (พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522) กรมที่ดิน (ประมวลกฎหมายที่ดิน) กระทรวงการคลัง (พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475) และกระทรวงสาธารณสุข (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535) เป็นต้น มาไว้ในที่เดียวกันและจัดทำเป็นเอกสารฉบับเดียว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรวบรวมกฎหมายในเรื่องการเงินการคลังให้ครบถ้วน สมบูรณ์ สะดวกแก่การค้นคว้า อ้างอิงและปฏิบัติงาน อันถือได้ว่า เป็นการเตรียมข้อมูลเบื้องต้นไว้สำหรับพัฒนากฎหมายในขั้นตอนต่อไปคือ การจัดทำเป็นประมวลกฎหมาย (codification) โดยมีวิธีการคือดำเนินการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายและจัดโครงสร้างใหม่ มีการผสมผสานเนื้อหาของกฎหมายฉบับต่างๆ เข้าด้วยกัน ปรับปรุงถ้อยคำให้ทันสมัยและสอดคล้องกัน

การรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน มีวิธีการจัดทำหลากหลายรูปแบบแล้วแต่เทคนิควิธีที่จะนำมาใช้เพื่อให้การเข้าถึงกฎหมาย (Access to law) เป็นไปโดยสะดวก และรวดเร็วที่สุด สำหรับการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการจัดลำดับกฎหมายแยกเป็นหมวดหมู่ของเรื่องให้สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง กล่าวคือได้นำบทบัญญัติปัจจุบันของกฎหมายฉบับต่างๆ มารวบรวมไว้ภายใต้หัวข้อต่างๆ ที่กำหนดขึ้น โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลขมาตราของกฎหมายแต่ละฉบับและไม่มีผลยกเลิกกฎหมายฉบับต่างๆ ที่ยังคงใช้บังคับอยู่

ในปัจจุบัน และได้นำกฎหมายฉบับต่างๆ มาเรียงลำดับไว้ตามปีที่ประกาศใช้บังคับ จัดทำเป็นสารบัญญัตินามบัญญัติ หัวข้อหลักและหัวข้อย่อย โดยหัวข้อที่มีความสำคัญที่สุดจะกำหนดเป็นหัวข้อหลัก หัวข้อที่มีความสำคัญรองลงมาก็จะกำหนดเป็นหัวข้อย่อย ทั้งนี้ ในการแบ่งหมวดหมู่ หัวข้อหลักและหัวข้อย่อยนี้ จะมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ อีกทั้งยังมีคำอธิบายโดยสรุปสำหรับบทบัญญัติกฎหมายที่สำคัญๆ รวมทั้งคำพิพากษาของศาล ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนสามารถเข้าใจเนื้อหาของกฎหมายได้ง่าย และรวดเร็วยิ่งขึ้น เกิดความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลกฎหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินการดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการรวบรวมกฎหมาย

การรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล นี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายโดยตรง สามารถเข้าถึงกฎหมายได้สะดวก รวดเร็ว และใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังทั้งระบบ เป็นประการสำคัญ เนื่องจากบทบัญญัติตามกฎหมาย ระเบียบดังกล่าวเป็นบทบัญญัติสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ และมีเป็นจำนวนมาก
2. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รู้ถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติราชการ
3. เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำประมวลกฎหมาย (Codification) ในเรื่องดังกล่าว รวมถึงการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในอนาคตต่อไป
4. เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตของการดำเนินการรวบรวมกฎหมาย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงกำหนดขอบเขตการรวบรวมกฎหมาย ดังนี้

1. ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์และตรวจสอบบทบัญญัติของกฎหมายการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในความรับผิดชอบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งกฎหมายของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบเขตของการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกระบวนการหรือขั้นตอนการบริหารงานด้านการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ (1) รายได้ (2) รายจ่าย การงบประมาณ การพัสดุ การเบิกค่าใช้จ่าย การรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงิน (3) การตรวจสอบระบบบัญชี (4) การพิจารณาความรับผิดชอบ

และ (5) การบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเงินเดือน ประโยชน์ตอบแทน และสวัสดิการของพนักงาน ส่วนท้องถิ่น

3. ดำเนินการรวบรวมกฎหมายตามขอบเขตเนื้อหาและแยกตามหัวข้อที่กำหนดจัดเป็นหมวดหมู่ หัวข้อหลักและหัวข้อย่อย โดยไม่เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเนื้อหาของกฎหมายที่ใช้บังคับและปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นการจัดลำดับกฎหมาย แยกเป็นหมวดหมู่ของเรื่องให้สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวางเรียงต่อกัน

4. ดำเนินการรวบรวมกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินการพัฒนากฎหมายที่กำหนดในแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ รวมทั้งหลักเกณฑ์และแนวทางการประเมินโครงการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน

หลักการของการรวบรวมกฎหมาย

การรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ มีหลักการสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ความเป็นเอกภาพ (Unity) การรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีการแบ่งหมวดหมู่ หัวข้อหลักหัวข้อย่อยของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ หมวด 1 รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
หมวด 2 รายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย การงบประมาณ การพัสดุ การเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ การรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวด 3 การตรวจสอบระบบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวด 4 การพิจารณาความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวด 5 การบริหารงานบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเงินเดือน ผลประโยชน์ตอบแทน และสวัสดิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ความเป็นระบบ (system) การรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการรวบรวมโดยการกำหนดหมวดหมู่ หัวข้อหลัก หัวข้อย่อย เป็นการจัดเรียงลำดับเป็นระบบวงจรเชื่อมโยงของการดำเนินการเกี่ยวกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ บทบัญญัติกฎหมายที่จะนำมารวบรวมไว้ในหัวข้อหนึ่งจะต้องเป็นเรื่องเดียวกันหรือมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ภายใต้หัวข้อหนึ่งเนื้อหาของส่วนต่างๆ จะต้องมีความสัมพันธ์อย่างเกี่ยวเนื่องตามลำดับของเรื่อง ซึ่งในแต่ละหัวข้อจะประกอบด้วยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เริ่มจากกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายหลัก และหากมาตราใดกำหนดให้หลักเกณฑ์และวิธีการในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายลำดับรองหรือกฎ ก็จะต้องนำเนื้อหาของกฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาใส่ต่อท้ายจากบทบัญญัติในมาตราของกฎหมายแม่บทนั้นด้วย อันเป็นการทำให้เห็นขั้นตอนและความสอดคล้องของการใช้บังคับกฎหมายแต่ละฉบับในแต่ละหัวข้อ พร้อมทั้งความสัมพันธ์กับหัวข้ออื่นๆ ได้อย่างชัดเจน

3. ความครบถ้วน (comprehensiveness) ในการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ ได้ดำเนินการโดยรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อดังกล่าว และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลกลุ่มต่างๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อให้การรวบรวมกฎหมายที่มีเป็นจำนวนมาก มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งจากการรวบรวมกฎหมายปรากฏว่า มีกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 36 ฉบับ และกฎหมายลำดับรองจำนวน 114 ฉบับ นอกจากนี้ยังได้มีการตรวจสอบอย่างละเอียดว่ากฎหมายที่นำมารวบรวมไว้ยังคงใช้บังคับอยู่ มิได้ถูกยกเลิก โดยเฉพาะในส่วนของกฎหมายลำดับรอง ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ เพื่อให้ข้อมูลกฎหมายนี้มีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อพัฒนากฎหมายในขั้นตอนอื่นต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินการรวบรวมกฎหมาย

การดำเนินการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการไว้ดังนี้

1. การรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการรวบรวม ซึ่งเป็น การรวบรวมกฎหมายหลักและกฎหมายลำดับรอง เพื่อให้เห็นภาพรวมของกฎหมายด้านการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งระบบ
2. การจัดทำสารบัญญัตินำเสนอ หัวข้อหลักและหัวข้อย่อย เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการหรือขั้นตอน การบริหารงานด้านการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการมุ่งเน้นให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นนำไปใช้ในการปฏิบัติงานและให้บริการประชาชนได้โดยสะดวก รวดเร็ว
3. การรับฟังความคิดเห็น (Focus Group) เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ ครบถ้วน หัวข้อหลัก และหัวข้อย่อย ของการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. การดำเนินการรวบรวมเนื้อหาบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน ตามการจัดหมวดหมู่ในขั้นตอนที่ 2 โดยการสรุปเนื้อหาสาระสำคัญของบทบัญญัติกฎหมายเป็นคำอธิบายสั้นๆ เพื่อให้ทำความเข้าใจได้ง่าย อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ โดยถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากำหนด
5. การรับฟังความคิดเห็น (Focus Group) จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินการคลัง และประชาชนผู้รับบริการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ ครบถ้วนของเนื้อหาที่รวบรวม
6. การจัดทำรายงานการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกันด้านการเงิน การคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลังจากที่ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาการรวบรวม กฎหมายจากการรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนที่ 5 แล้ว

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การดำเนินการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายและมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมายโดยตรง เพื่อใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อส่วนราชการในการพัฒนากฎหมายต่อไป รวมทั้งประชาชนที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตน

ส่วนที่ 2

การนำเสนอเนื้อหาการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกันที่เกี่ยวกับ
การเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวดที่ 1

รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. กฎหมายที่เป็นที่มาของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 กฎหมายที่เป็นที่มาของรายได้

รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากกฎหมายต่าง ๆ ที่กำหนดแหล่งที่มาของรายได้ และให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บรายได้เอง รวมทั้งกำหนดการจัดสรรเงินรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายดังกล่าวประกอบด้วย

(1) กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ได้แก่ กฎหมายองค์การบริหารส่วนจังหวัด กฎหมายเทศบาล กฎหมายสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

(2) กฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) กฎหมายเฉพาะ เช่น กฎหมายภาษีโรงเรือนและที่ดิน กฎหมายภาษีป้าย กฎหมายภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายการสาธารณสุข ฯลฯ

1.2 ความสัมพันธ์ของกฎหมายที่เป็นที่มาของรายได้

กฎหมายที่เป็นที่มาของรายได้จะเป็นการกำหนดแหล่งที่มาของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะมีรายได้มาจากรายได้ประเภทใดบ้าง และให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บรายได้เองโดยการออกข้อบัญญัติจัดเก็บรายได้ นั้น ๆ หรือให้มีอำนาจจัดเก็บได้เลย ดังนี้

(1) กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดแหล่งที่มาของรายได้หลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น รายได้จากภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ภาษีบำรุงท้องที่ ค่าธรรมเนียมค่าใบอนุญาต รายได้จากทรัพย์สิน รายได้จากสาธารณูปโภคและการพาณิชย์ เงินอุดหนุน เป็นต้น

(2) กฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกฎหมายกำหนดรายได้เสริมหรือ เพิ่มขึ้นจากกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีอำนาจในการจัดเก็บ เนื่องจากไม่มีกฎหมายเฉพาะรองรับหรือต้องแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเสียก่อน เช่น ภาษีการศึกษา ค่าธรรมเนียมสนามบิน ฯลฯ นอกจากนี้ยังกำหนดการจัดสรรรายได้เพิ่มเติมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มตามกฎหมายกำหนดแผน ฯ

(3) กฎหมายเฉพาะ เป็นกฎหมายรองรับที่มาของรายได้ตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายเฉพาะนี้ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บรายได้ประเภทนั้นได้เลยโดยไม่ต้องออกข้อบัญญัติจัดเก็บ เช่น กฎหมายภาษีโรงเรือนและที่ดิน กฎหมายภาษีป้าย กฎหมายภาษีบำรุงท้องที่ หรือต้องออกข้อบัญญัติจัดเก็บเช่น กฎหมายการสาธารณสุข กฎหมายการพนัน กฎหมายสุสานและฌาปนสถาน ฯลฯ

1.3 วิธีการได้มาซึ่งรายได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีรายได้ตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นได้นั้น กฎหมายจะกำหนดวิธีการได้มาซึ่งรายได้ ดังนี้

1.3.1 กรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง แบ่งเป็น

(1) กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดเก็บรายได้ และรายได้ที่จัดเก็บได้ตกเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น กฎหมายการสาธารณสุข กฎหมายสุสานและฌาปนสถาน กฎหมายจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด ฯลฯ

(2) กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ต้องออกข้อบัญญัติในการจัดเก็บ และรายได้ที่จัดเก็บได้ตกเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น กฎหมายภาษีโรงเรือนและที่ดิน กฎหมายภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายภาษีป้าย กฎหมายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ฯลฯ

1.3.2 กรณีที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัดเก็บให้และจัดสรรให้ แบ่งเป็น

(1) กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องออกข้อบัญญัติในการจัดเก็บเพิ่มขึ้นจากที่รัฐจัดเก็บ และให้หน่วยงานของรัฐจัดเก็บให้ แล้วนำส่วนที่จัดเก็บเพิ่มขึ้นนี้มาจัดสรรเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรที่จัดเก็บเพิ่มขึ้นอีก 1 ใน 9 ของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากร และภาษีธุรกิจเฉพาะตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) กฎหมายกำหนดให้ผู้หน้าที่เสียภาษีเพิ่มขึ้นเลยโดยไม่ต้องออกข้อบัญญัติท้องถิ่นจัดเก็บเพิ่มขึ้นอีก และมอบให้หน่วยงานของรัฐจัดเก็บให้ แล้วนำส่วนที่จัดเก็บเพิ่มขึ้นนี้ให้กระทรวงมหาดไทยมาจัดสรรเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ภาษีสรรพสามิตตามกฎหมายจัดสรรเงินภาษีสรรพสามิต และภาษีสุราตามกฎหมายจัดสรรเงินภาษีสุรา ฯลฯ

(3) กฎหมายกำหนดให้ภาษีและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายนั้นเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลย โดยให้หน่วยงานของรัฐจัดเก็บให้ แล้วจัดส่งหรือจัดสรรเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อนตามกฎหมายการขนส่งทางบก และกฎหมายรถยนต์ ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน และกฎหมายอาคารชุด ฯลฯ

1.3.3 กรณีที่รัฐแบ่งรายได้ให้

กฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับรายได้เพิ่มเติมจากเงินภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรซึ่งรัฐแบ่งเพิ่มให้ตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ โดยไม่ต้องออกข้อบัญญัติท้องถิ่นจัดเก็บ

1.3.4 กรณีที่รัฐให้เงินอุดหนุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้จากเงินอุดหนุนจากรัฐบาล โดยมีประเภทเงินอุดหนุน ดังนี้

- (1) เงินอุดหนุนทั่วไป
- (2) เงินอุดหนุนทั่วไปกำหนดวัตถุประสงค์
- (3) เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ

2. ประเภทรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากที่มาของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกฎหมายเฉพาะ สามารถจัดประเภทรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบได้ ดังนี้

2.1 ประเภทรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งเป็น

- (1) รายได้ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดเก็บเอง ได้แก่
  - (1.1) ภาษีจัดเก็บเองที่เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จัดเก็บจากการค่าน้ำมัน ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จัดเก็บจากการค้ายาสูบ และค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้พักโรงแรม
  - (1.2) รายได้จากค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ
  - (1.3) รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
  - (1.4) รายได้จากสาธารณูปโภค
  - (1.5) รายได้จากการพาณิชย์
  - (1.6) รายได้อื่นที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เช่น ค่าตอบแทนรายปีตามประมวลกฎหมายที่ดิน
- (2) ภาษีและค่าธรรมเนียมที่รัฐจัดเก็บให้และจัดสรรให้ ได้แก่
  - (2.1) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน
  - (2.2) ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรร้อยละ 5
  - (2.3) ค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม
- (3) ภาษีที่รัฐแบ่งให้ ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรซึ่งรัฐแบ่งเพิ่มให้ตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ
- (4) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล อาทิเช่น เงินอุดหนุนทั่วไปตามอำนาจหน้าที่ เงินอุดหนุนทั่วไปกำหนดวัตถุประสงค์ เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ

2.2 ประเภทรายได้ของเทศบาล แบ่งเป็น

- (1) รายได้ที่เทศบาลจัดเก็บเอง ได้แก่
  - (1.1) ภาษีจัดเก็บเองที่เป็นรายได้ของเทศบาล ได้แก่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ภาษีบำรุงท้องที่ อាកกรการฆ่าสัตว์ และอากรรังนกอีแอ่น
  - (1.2) รายได้จากค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ เช่น ค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะตามกฎหมายการสาธารณสุข ฯลฯ
  - (1.3) รายได้จากทรัพย์สินของเทศบาล
  - (1.4) รายได้จากสาธารณูปโภค
  - (1.5) รายได้จากการพาณิชย์
  - (1.6) รายได้อื่นที่กฎหมายกำหนด เช่น เงินอากรรังนกอีแอ่น ฯลฯ
- (2) ภาษีและค่าธรรมเนียมที่รัฐจัดเก็บให้และจัดสรรให้ ได้แก่
  - (2.1) ภาษีมูลค่าเพิ่มที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเก็บเพิ่มขึ้นอีก 1 ใน 9 ของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากรตามกฎหมายจัดตั้งเทศบาล
  - (2.2) ภาษีธุรกิจเฉพาะ
  - (2.3) ภาษีสุรา และ ภาษีสรรพสามิต
  - (2.4) ภาษีการพนัน
  - (2.5) ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมอสังหาริมทรัพย์
  - (2.6) ค่าภาคหลวงแร่ และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม
- (3) ภาษีที่รัฐแบ่งให้ ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรซึ่งรัฐแบ่งเพิ่มให้ตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ
  - (4) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล อาทิเช่น เงินอุดหนุนทั่วไปตามอำนาจหน้าที่ เงินอุดหนุนกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวอย่างเช่น เบี้ยยังชีพคนชรา เบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์ เบี้ยยังชีพคนพิการ ศูนย์บริการทางสังคม ศูนย์เด็กเล็ก อากการเสริม (นม) และอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียน และอื่นๆ และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ

2.3 ประเภทรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งเป็น

- (1) รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง ได้แก่
  - (1.1) ภาษีจัดเก็บเองที่เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ภาษีบำรุงท้องที่ อากกรการฆ่าสัตว์ และอากรรังนกอีแอ่น
  - (1.2) รายได้จากค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ เช่น ค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะตามกฎหมายการสาธารณสุข ฯลฯ
  - (1.3) รายได้จากทรัพย์สินของเทศบาล
  - (1.4) รายได้จากสาธารณูปโภค
  - (1.5) รายได้จากการพาณิชย์
  - (1.6) รายได้อื่นที่กฎหมายกำหนด เช่น เงินอากรรังนกอีแอ่น ฯลฯ

(2) ภาษีและค่าธรรมเนียมที่รัฐจัดเก็บให้และจัดสรรให้ ได้แก่

(2.1) ภาษีมูลค่าเพิ่มที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเก็บเพิ่มขึ้นอีก 1 ใน 9 ของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากรตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรบริหารส่วนตำบล

(2.2) ภาษีธุรกิจเฉพาะ

(2.3) ภาษีสุรา และภาษีสรรพสามิต

(2.4) ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมอสังหาริมทรัพย์

(2.5) ค่าภาคหลวงแร่ และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม

(2.6) เงินที่เก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติในองค์การบริหารส่วนตำบล

(3) ภาษีที่รัฐแบ่งให้ ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรซึ่งรัฐแบ่งเพิ่มให้ตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

(4) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล อาทิเช่น เงินอุดหนุนทั่วไปตามอำนาจหน้าที่ เงินอุดหนุนกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวอย่างเช่น เบี้ยยังชีพคนชรา เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพคนพิการ ศูนย์บริการทางสังคม ศูนย์เด็กเล็ก อาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียน และอื่นๆ และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ

3. รายละเอียดของประเภทภาษีและค่าธรรมเนียม

3.1 รายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง

3.1.1 ภาษีที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง

(1) ภาษีโรงเรือนและที่ดิน มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

(1.1) เป็นภาษีที่จัดเก็บจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นกับที่ดินที่ใช้ประโยชน์ต่อเนื่องกับโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นนั้น และในปีที่ผ่านมาได้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น เช่น ให้เช่า ใช้เป็นที่ทำการค้าขาย ที่ไว้สินค้า ที่ประกอบอุตสาหกรรม ให้ญาติ บิดามารดา บุตร หรือผู้อยู่อาศัย หรือใช้ประกอบกิจการอื่น ๆ เพื่อหารายได้ หรือสิ่งก่อสร้างที่เป็นจุดรับส่งสัญญาณโทรศัพท์มือถือและที่ดินที่ใช้ต่อเนื่องกับสิ่งก่อสร้างดังกล่าว

(1.2) ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ได้แก่ เจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นกับที่ดินที่ใช้ประโยชน์ต่อเนื่องกับโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นนั้น (เจ้าของทรัพย์สิน)

(1.3) เจ้าของทรัพย์สินต้องยื่นแบบแสดงรายการต้องยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นตั้งอยู่ภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

(1.4) อัตราภาษีคิดเป็นอัตราร้อยละ 12.5 ของค่ารายปี โดย ค่ารายปี คือ จำนวนเงินที่ได้จากการนำทรัพย์สินให้เช่าใน 1 ปี และค่าภาษี ได้แก่ ค่ารายปี x 12.5%

(1.5) ประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีต้องชำระค่าภาษีต่อพนักงานเก็บภาษีภายในสามสิบวันนับแต่วันถัดจากวันที่ได้รับแจ้งการประเมิน ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่โรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นตั้งอยู่

(1.6) หากประชาชนไม่พอใจในการแจ้งประเมินโดยเห็นว่าค่าภาษีสูงเกินไป มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ตามแบบที่กำหนดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน และเมื่อได้รับแจ้งผลการชี้ขาดแล้วยังไม่พอใจอีกมีสิทธินำเรื่องร้องต่อศาลได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบคำชี้ขาด

(2) ภาษีป้าย มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

(2.1) ป้ายที่ต้องเสียภาษีป้าย ได้แก่ ป้ายแสดงชื่อ ยี่ห้อ หรือเครื่องหมายที่ใช้ในการประกอบการค้า หรือประกอบกิจการอื่นเพื่อหารายได้ ไม่ว่าจะแสดง หรือโฆษณาไว้ที่วัตถุใด ๆ ด้วยตัวอักษร ภาพ หรือเครื่องหมายที่เขียน แกะสลัก จารึก หรือทำให้ปรากฏด้วยวิธีใด

(2.2) ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ได้แก่ เจ้าของป้าย

(2.3) เจ้าของป้ายที่มีหน้าที่เสียภาษีป้ายต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้ายภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(2.4) ป้ายที่ติดตั้งเป็นปีแรก ให้คิดภาษีป้ายเป็นรายงวด งวดละ 3 เดือน และเริ่มเสียตั้งแต่งวดที่ติดตั้ง จนถึงงวดสุดท้ายของปี โดยเสียดังนี้

งวดที่ 1 มกราคม-มีนาคม =100%

งวดที่ 2 เมษายน-มิถุนายน =75%

งวดที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน =50%

งวดที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม =25%

(2.5) อัตราภาษีป้าย แบ่งเป็น 3 อัตรา

- อักษรไทยล้วน เสีย 3 บาท/500 ตารางเซนติเมตร

- อักษรไทยปนอักษรต่างประเทศ/ภาพ/เครื่องหมายอื่น

เสีย 20บาท/500 ตารางเซนติเมตร

- ป้ายดังต่อไปนี้ เสีย 40 บาท/500 ตารางเซนติเมตร

ก. ไม่มีอักษรไทย

ข. อักษรไทยบางส่วนหรือทั้งหมดอยู่ใต้ หรือต่ำกว่าอักษร

ต่างประเทศ

(2.6) การคำนวณพื้นที่ป้ายให้คำนวณเป็นตารางเซนติเมตร ดังนี้

- ป้ายที่มีขอบเขตกำหนดได้ ให้หา ส่วนกว้างที่สุด x ส่วนยาวที่สุดของ

ขอบเขตป้าย

- ป้ายที่ไม่มีขอบเขตกำหนดได้ ให้ถือตัวอักษร ภาพ หรือเครื่องหมายที่อยู่ริมสุดเป็นขอบเขต เพื่อกำหนด ส่วนที่กว้างที่สุดและยาวที่สุด และคำนวณเหมือนป้ายที่มีขอบเขต

(2.7) ผู้มีหน้าที่เสียภาษีต้องมาชำระภาษีภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับการประเมิน

(2.8) ผู้เสียภาษีสามารถผ่อนชำระหนี้ภาษีป้ายได้ในกรณีที่ภาษีป้ายมีจำนวนเงิน 3,000 บาทขึ้นไป ให้ผ่อนชำระเป็น 3 งวด ๆ ละเท่า ๆ กัน โดยแจ้งความจำนงเป็นหนังสือก่อนครบกำหนดเวลาชำระหนี้

(2.9) เมื่อผู้เสียภาษีได้รับการประเมิน แล้วเห็นว่าการประเมินนั้นไม่ถูกต้อง มีสิทธิยื่นอุทธรณ์การประเมินต่อผู้บริหารท้องถิ่นได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการประเมิน และเมื่อได้รับคำวินิจฉัยการอุทธรณ์แล้ว เห็นว่ายังไม่ถูกต้องสามารถนำเรื่องขึ้นสู่ศาลได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันรับแจ้ง คำวินิจฉัยอุทธรณ์ โดยผู้ชำระภาษีจะต้องชำระภาษีให้ครบถ้วนก่อน

(3) ภาษีบำรุงท้องที่ รายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

(3.1) ทรัพย์สินที่ต้องเสียภาษี ได้แก่ ที่ดินที่เป็นของบุคคลหรือคณะบุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ซึ่งมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือครอบครองอยู่ในที่ดินที่ไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน ได้แก่ พื้นที่ที่เป็น ภูเขา หรือที่มีน้ำด้วย

(3.2) ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ได้แก่ ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินในวันที่ 1 มกราคมของปีใด มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปีนั้น

(3.3) เจ้าของที่ดินซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (ภบท.5) ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ภายในเดือนมกราคมของปีแรกที่มีการตีราคาปานกลางของที่ดินแบบแสดงรายการที่ไต่ถามในวันนั้นใช้ได้ทุกปีในรอบระยะเวลา 4 ปีนั้น

(3.4) อัตราภาษีบำรุงท้องที่ที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ แบ่งเป็น 34 อัตรา โดยราคาปานกลางที่ดินเกินไร่ละ 30,000 บาท ให้เสียภาษีดังนี้ ราคาปานกลางของที่ดิน 30,000 บาทแรก เสียภาษี 70 บาท ส่วนที่เกิน 30,000 บาท เสียภาษี 10,000 บาท ต่อ 25 บาท

(3.5) การคำนวณภาษีบำรุงท้องที่ คำนวณจากราคาปานกลางของที่ดินคูณกับอัตราภาษี

เนื้อที่ดินเพื่อคำนวณภาษี (ไร่) = เนื้อที่ถือครอง - เนื้อที่เกณฑ์ลดหย่อน
ค่าภาษีต่อไร่ = ตามบัญชีอัตราภาษีฯ ท้าย พ.ร.บ.ฯ

(3.6) ประชาชนผู้เสียภาษีต้องเสียภาษีภายในเดือนเมษายนของทุกปี

(3.7) การลดหย่อน/การยกเว้น/การลดภาษี บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินแปลงเดียวกันหรือหลายแปลงที่อยู่ในจังหวัดเดียวกัน และใช้ที่ดินนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของตน หรือประกอบกิจกรรมของตน ให้ลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติท้องถิ่นดังต่อไปนี้

- เขตองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ลดหย่อน 3 - 5 ไร่
- เขตเทศบาลตำบลหรือเขตสุขาภิบาล ให้ลดหย่อน 200 - 400 ตารางวา
- เขตเทศบาลอื่นนอกจากเขตเทศบาลตำบลและเขตเมืองพัทยา

ให้ลดหย่อน 50 - 100 ตารางวา

3.1.2 รายได้จากค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ

(1) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาตและค่าปรับตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งอัตราค่าธรรมเนียมและค่าใบอนุญาตเป็นไปตามข้อกำหนดหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น ทั้งนี้ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยและอัตรา ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ พ.ศ. 2545 ได้แก่

(1.1) ค่าธรรมเนียมการจัดเก็บและขนออกจากระหรือสิ่งปฏิกูล ลูกบาศก์เมตรแรกไม่เกิน 250 บาท ลูกบาศก์เมตรต่อ ๆ ไป ไม่เกิน 150 บาท

(1.2) ค่าธรรมเนียมเก็บและขนมูลฝอยทั่วไปประจำเดือน เดือนละไม่เกิน 40 บาท

(1.3) ค่าใบอนุญาตดำเนินกิจการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจ หรือได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ

1. รับทำการเก็บ และขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยทั่วไป ฉบับละ 5,000 บาท
2. รับทำการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยทั่วไป ฉบับละ 5,000 บาท
3. รับทำการเก็บ และขนฝอยติดเชื้อ ฉบับละ 10,000 บาท
4. รับทำการกำจัดฝอยติดเชื้อ ฉบับละ 10,000 บาท

(1.4) ค่าใบอนุญาตดำเนินกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น กิจการโรงแรม กิจการโรงมหรสพ ฯลฯ (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 5/2538 เรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ) ฉบับละ 10,000 บาท

(1.5) ค่าใบอนุญาตจัดตั้งตลาด ฉบับละ 2,000 บาท

(1.6) ค่าใบอนุญาตจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหารที่ไม่ได้ขายของในตลาด ฉบับละ 3,000 บาท

(1.7) ค่าใบอนุญาตจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ

(ก) จำหน่ายโดยลักษณะวิธีการจัดวางสินค้าในที่หนึ่งที่ได้โดยปกติ

ฉบับละ 500 บาท

(ข) จำหน่ายโดยลักษณะการเร่ขาย ฉบับละ 50 บาท

(2) ค่าธรรมเนียมในการอนุญาตให้กระทำโฆษณาด้วยการปิด ings หรือโปรยแผ่น

ประกาศ (กฎกระทรวง(พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535) มีอัตรา ดังนี้

(2.1) หนังสืออนุญาตให้ปิด ings หรือโปรยแผ่นประกาศ หรือใบปลิวเพื่อการโฆษณาที่เป็นการค้า ฉบับละ 200 บาท และกำหนดอายุของหนังสืออนุญาตครั้งละไม่เกิน 60 วัน

(2.2) หนังสืออนุญาตให้ปิด ings หรือโปรยแผ่นประกาศ หรือใบปลิวเพื่อการโฆษณาอื่น ๆ ที่ไม่เป็นการค้า ฉบับละ 100 บาท และกำหนดอายุของหนังสืออนุญาตครั้งละไม่เกิน 30 วัน

(3) ค่าธรรมเนียมการขออนุญาตทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงกำลังไฟฟ้า (กฎกระทรวง(พ.ศ. 2493) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493)

(3.1) การโฆษณากิจการที่ไม่เป็นไปในทำนองการค้า ฉบับละ 10 บาท คราวละไม่เกิน 15 วัน

(3.2) การโฆษณากิจการที่เป็นไปในทำนองการค้า

ก. โฆษณาเคลื่อนที่ ฉบับละ 60 บาท คราวละไม่เกิน 5 วัน

ข. โฆษณาประจำที่ ฉบับละ 75 บาท คราวละไม่เกิน 15 วัน

(4) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง เคลื่อนย้ายอาคาร (กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2528) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522)

(4.1) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตก่อสร้าง ฉบับละ 20 บาท

(4.2) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตดัดแปลงอาคาร ฉบับละ 10 บาท

(4.3) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตรื้อถอน ฉบับละ 10 บาท

(4.4) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตเคลื่อนย้ายอาคาร ฉบับละ 10 บาท

(5) ค่าตอบแทนรายปีจากการปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำน้ำ (กฎกระทรวง ฉบับที่ 64 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2545)

(5.1) อาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำแม่น้ำ ซึ่งมีได้ใช้ประโยชน์ในการขนส่งทางน้ำ โดยตรง ตารางเมตรละ 1,000 บาท

(5.2) ที่พักอาศัย สะพานทางเดิน หรือศาลาท่าน้ำ อาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำแม่น้ำที่ปลูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการขนส่งสินค้าหรือคนโดยสารทางน้ำ อาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำแม่น้ำที่รัฐวิสาหกิจปลูกสร้างขึ้นเพื่อหารายได้ ตารางเมตรละ 5 บาท

3.1.3 รายได้จากทรัพย์สิน ได้แก่ การนำอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจัดหาประโยชน์หรือให้เช่าโดยวิธีการประมูล หากไม่ดำเนินการประมูลให้เสนอขอความเห็นชอบต่อสภาท้องถิ่น สำหรับการกำหนดอัตราค่าเช่า หลักเกณฑ์การเช่าและการต่ออายุสัญญาอสังหาริมทรัพย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะเวลาการให้เช่าและต่ออายุสัญญาเช่า(หากกำหนดไม่เกิน 3 ปี เป็นอำนาจผู้บริหารท้องถิ่นอนุมัติ หากเกิน 3 ปี ให้ขออนุมัติจากสภาท้องถิ่น) และอัตราค่าเช่าภายหลังการต่ออายุสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการจัดหาประโยชน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะพิจารณากำหนด

3.2 ภาษีและค่าธรรมเนียมที่รัฐจัดเก็บให้และจัดสรรให้ ได้แก่

3.2.1 ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากร (1 ใน 9) เป็นการจัดเก็บตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพิ่มขึ้นจากอัตราที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากร ในอัตรา 1 ใน 9 และมอบให้กรมสรรพากรจัดเก็บแทน เมื่อกรมสรรพากรจัดเก็บได้แล้วจะส่งมอบให้กระทรวงมหาดไทยจัดสรรตามหลักเกณฑ์ในประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดสรรเป็นรายเดือน หลักเกณฑ์การจัดสรร ได้แก่ ส่วนที่กรมสรรพากรจัดเก็บให้จัดสรรตามแหล่งกำเนิดภาษีเป็นรายจังหวัด และในแต่ละจังหวัดจัดสรรให้เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลตามสัดส่วนประชากร ส่วนที่กรมสรรพากรจัดเก็บให้จัดสรรตามสัดส่วนประชากรให้แก่ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

3.2.2 ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากร ร้อยละ 5 กฎหมายจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำหนดให้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บตามประมวลรัษฎากร จัดเก็บได้ในจังหวัดใด กรมสรรพากรต้องส่งมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยละ 5 ของภาษีที่จัดเก็บได้ จัดสรรตามสัดส่วนการจัดเก็บได้ในแต่ละจังหวัด

3.2.3 ภาษีธุรกิจเฉพาะ เป็นการจัดเก็บตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อจัดเก็บภาษีธุรกิจเฉพาะเพิ่มขึ้นจากที่รัฐจัดเก็บไม่เกินร้อยละ 10 และมอบให้กรมสรรพากรจัดเก็บ และส่งมอบให้จังหวัดเป็นผู้จัดสรรตามหลักเกณฑ์ในประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดสรรเป็นรายเดือน หลักเกณฑ์การจัดสรร ได้แก่ ภาษีธุรกิจเฉพาะที่จัดเก็บได้ในจังหวัดใดให้ กรมสรรพากรจัดส่งให้จังหวัดนั้น และจังหวัดจัดสรรให้แก่เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ตามสัดส่วนประชากร

3.2.4 ภาษีสุรา เป็นภาษีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ต้องเสียภาษีสุราเพิ่มขึ้นร้อยละสิบของภาษี โดยกรมสรรพสามิตเป็นผู้จัดเก็บและส่งมอบให้กระทรวงมหาดไทยจัดสรรตามหลักเกณฑ์ในประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดสรรเป็นรายเดือน และจัดสรรตามสัดส่วนประชากรของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.5 ภาษีสรรพสามิต เป็นภาษีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต ต้องเสียภาษีสรรพสามิตเพิ่มขึ้นร้อยละสิบของภาษี โดยกรมสรรพสามิตเป็นผู้จัดเก็บและส่งมอบให้กระทรวงมหาดไทยจัดสรรตามหลักเกณฑ์ในประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดสรรเป็นรายเดือน และจัดสรรตามสัดส่วนประชากรของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.6 ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน ได้แก่ เงินภาษีรถประจำปีตามกฎหมายการขนส่งทางบก และกฎหมายรถยนต์ ในจังหวัดใด ให้จังหวัดนั้นจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยหลักเกณฑ์การจัดสรรตามประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้จัดสรรใหแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งจำนวน

3.2.7 ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน และกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด ให้แก่เทศบาลและ องค์การบริหารส่วนตำบลที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ เป็นค่าธรรมเนียมที่กรมที่ดินเป็นผู้จัดเก็บจากประชาชนซึ่งไปทำธุรกรรม ณ กรมที่ดินและส่งมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของทรัพย์สินนั้น ตามหลักเกณฑ์ในประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.8 ค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม และกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน ตามลำดับ เป็นผู้จัดเก็บและจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักเกณฑ์ในประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดสรรปีละ 3 งวด

3.3 ภาษีที่รัฐบาลแบ่งให้

3.3.1 ภาษีมูลค่าเพิ่มตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ภาษีมูลค่าเพิ่มดังกล่าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับเพิ่มขึ้นตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้รับจัดสรรในอัตราซึ่งเมื่อรวมกับการจัดสรรภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรแล้ว

ไม่เกินร้อยละสามสิบของภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้หักส่วนที่จ่ายคืนแล้ว โดยเป็นหน้าที่ของกรมสรรพากร เป็นผู้จัดเก็บและส่งมอบให้กระทรวงมหาดไทยจัดสรรตามหลักเกณฑ์ในประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดสรรทุกสองเดือน

4. ประชาชนเกี่ยวข้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นผู้ที่จะต้องเสียภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน ประชาชนจึงมีบทบาทและหน้าที่ที่ต้องเสียภาษีและค่าธรรมเนียมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

4.1 เสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ในกรณีที่ประชาชนเป็นเจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งในปีที่ผ่านมาได้มีการใช้ประโยชน์ เช่น ให้เช่า หรือใช้เป็นที่ประกอบกิจการต่าง ๆ เพื่อหารายได้ โดยโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้เสียภาษีโรงเรือนและที่ดินแก่ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น โดยดำเนินการ ดังนี้

- (1) ต้องยื่นแบบแสดงรายการทรัพย์สิน พร้อมด้วยหลักฐาน ณ สำนักงานเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี
- (2) หลักฐานที่ใช้ประกอบการเสียภาษี อาทิเช่น สำเนาทะเบียนบ้าน/บัตรประจำตัวประชาชน สำเนาโฉนดที่ดิน-สัญญาซื้อขายโรงเรือน สัญญาเช่าโรงเรือน/สัญญาเช่าที่ดิน ทะเบียนพาณิชย์-ทะเบียนการค้า ใบอนุญาตปลูกสร้างอาคาร /ใบอนุญาตตั้งหรือประกอบกิจการโรงงาน และหลักฐานอื่น ๆ ที่แสดงการเริ่มใช้ประโยชน์ทรัพย์สิน
- (3) ประชาชนผู้เสียภาษีเมื่อได้รับแจ้งการประเมินภาษีโรงเรือนและที่ดินจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วต้องชำระภาษีภายใน 30 วันนับจากวันที่ถัดจากวันที่ได้รับแจ้งการประเมิน
- (4) หากประชาชนไม่พอใจในการแจ้งประเมินโดยเห็นว่าค่าภาษีสูงเกินไป มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ตามแบบที่กำหนดภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน และการอุทธรณ์ภาษีนี้ไม่มีผลต่อการชำระค่าภาษีตาม (3) ยังคงต้องชำระภาษีภายใน 30 วันนับจากวันที่ถัดจากวันที่ได้รับแจ้งการประเมิน หากผลการอุทธรณ์มีค่าชี้ขาดให้ลดค่าภาษี ประชาชนมีสิทธิได้รับเงินส่วนเกินนั้นคืนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหากไม่ได้ยื่นอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา ย่อมไม่มีสิทธิยื่นฟ้องคดีต่อศาลภาษีอากรกลาง
- (5) เมื่อประชาชนได้รับแจ้งผลการชี้ขาดที่ได้อุทธรณ์ตาม (4) ยังไม่พอใจมีสิทธินำเรื่องร้องต่อศาลภาษีอากรกลางได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบค่าชี้ขาดและหากไม่ได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลภายในกำหนดเวลา ย่อมไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาล

4.2 เสียภาษีป้าย ในกรณีที่ประชาชนเป็นเจ้าของป้ายที่ติดตั้งป้ายเพื่อแสดงชื่อ ยี่ห้อ หรือ เครื่องหมายที่ใช้ในการประกอบการค้า หรือประกอบกิจการอื่นเพื่อหากำไร โดยป้ายติดตั้งอยู่ในเขต เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้เสียภาษีป้ายแก่ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น โดย ดำเนินการ ดังนี้

- (1) ประชาชนต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้าย พร้อมด้วยหลักฐาน ณ สำนักงาน เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่ป้ายนั้นติดตั้งอยู่ ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี
- (2) หลักฐานที่ใช้ประกอบการเสียภาษี อาทิเช่น บัตรประจำตัวประชาชน/สำเนาทะเบียน บ้านทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม หนังสือรับรองหุ้นส่วนบริษัท ใบอนุญาตติดตั้งป้าย ฯลฯ
- (3) ผู้เสียภาษีต้องมาชำระภาษีภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน
- (4) ผู้เสียภาษีสามารถผ่อนชำระหนี้ภาษีป้ายได้ในกรณีที่ภาษีป้ายมีจำนวนเงิน 3,000 บาทขึ้นไป ให้ผ่อนชำระเป็น 3 งวด ๆ ละเท่า ๆ กัน โดยแจ้งความจำนงเป็นหนังสือต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนครบกำหนดเวลาชำระหนี้
- (5) เมื่อผู้เสียภาษีได้รับแจ้งการประเมิน แล้วเห็นว่า การประเมินนั้นไม่ถูกต้อง มีสิทธิยื่น อุทธรณ์การประเมินต่อผู้บริหารท้องถิ่นได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน และการอุทธรณ์ ภาษีนี้ผู้เสียภาษียังต้องชำระภาษีภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน หากผลการอุทธรณ์มีค่าชี้ขาด ให้ลดค่าภาษี ประชาชนมีสิทธิได้รับเงินส่วนเกินนั้นคืนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหากไม่ได้ยื่น อุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา ศาลภาษีอากรกลางมีสิทธิที่จะไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา
- (6) เมื่อได้รับคำวินิจฉัยการอุทธรณ์แล้ว เห็นว่ายังไม่ถูกต้องสามารถนำเรื่องขึ้นสู่ศาล ภาษีอากรกลางได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันรับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์และหากไม่ได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลภายใน กำหนดเวลาศาลมีสิทธิที่จะไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาได้

4.3 เสียภาษีบำรุงท้องที่ ในกรณีที่ประชาชนเป็นเจ้าของที่ดิน และที่ดินตั้งอยู่ในเขต เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้เสียภาษีบำรุงท้องที่แก่ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล นั้น โดยดำเนินการ ดังนี้

- (1) ประชาชนผู้เป็นเจ้าของที่ดินต้องยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน พร้อมด้วยหลักฐาน ณ สำนักงานของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่ดินนั้นตั้งอยู่ ภายในเดือนมกราคมของปีแรกที่มี การประเมินราคาปานกลางของที่ดิน หรือ และแบบแสดงรายการที่ดินนั้นใช้ได้ทุกปีในรอบระยะเวลา 4 ปี
- (2) หลักฐานที่ใช้ประกอบในการเสียภาษี อาทิเช่น บัตรประจำตัวประชาชน/ สำเนาทะเบียนบ้าน หลักฐานแสดงถึงการเป็นเจ้าของที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน น.ส. 3 ฯลฯ ใบเสร็จรับเงินค่าภาษีครั้งสุดท้าย(ถ้ามี) เป็นต้น
- (3) ประชาชนผู้เสียภาษีต้องเสียภาษีภายในเดือนเมษายนของทุกปี เว้นแต่ กรณีได้รับใบแจ้งการประเมินหลังเดือนมีนาคม ต้องชำระภาษีภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการ ประเมิน

(4) เมื่อเจ้าของที่ดินได้รับแจ้งการประเมินภาษีบำรุงท้องที่แล้ว เห็นว่า การประเมินนั้นไม่ถูกต้องสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ โดยยื่นผ่านเจ้าพนักงานประเมินภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการแจ้งประเมิน และการอุทธรณ์ภาษีนี้ผู้เสียภาษียังต้องชำระภาษีภายในกำหนดตาม (3) หากผลการอุทธรณ์มีค่าที่ขาดให้ลดค่าภาษี ประชาชนมีสิทธิได้รับเงินส่วนเกินนั้นคืนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหากไม่ยื่นอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา ศาลภาษีอากรกลางมีสิทธิที่จะไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาได้

(5) เมื่อผู้อุทธรณ์ได้รับคำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว เห็นว่าไม่ถูกต้องอีกสามารถอุทธรณ์ต่อศาลภาษีอากรกลางได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับคำแจ้งวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ว่าราชการจังหวัดและหากไม่ได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลภายในกำหนดเวลา ศาลมีสิทธิที่จะไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาได้

4.4 เสียภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดการค้ำน้ำมัน ในกรณีที่ประกอบการค้าค้ำน้ำมันในเขตจังหวัดให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง เช่น สถานีบริการน้ำมัน ฯลฯ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มอบให้กรมสรรพสามิตเป็นผู้จัดเก็บให้แทน และจะจัดเก็บในอัตราลดละไม่เกิน 10 สตางค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การออกข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดว่าจะกำหนดอัตราการจัดเก็บเป็นเท่าไร

4.5 เสียภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดการค้ายาสูบ ในกรณีที่ประกอบการค้ายาสูบ ในเขตจังหวัด โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มอบให้กรมสรรพสามิตเป็นผู้จัดเก็บให้แทนและจะจัดเก็บในอัตรามูลละไม่เกิน 10 สตางค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การออกข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดว่าจะจัดเก็บในอัตราเท่าไร

4.6 เสียค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้เข้าพักโรงแรม ในกรณีที่ประกอบกิจการโรงแรมในเขตจังหวัด โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ผู้ประกอบการโรงแรมเก็บจากผู้เข้าพักในโรงแรมในอัตราไม่เกินร้อยละ 3 ของค่าเช่าห้องพัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การออกข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แล้วนำเสนอให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด

4.7 เสียค่าธรรมเนียมการจัดเก็บและขนออกจากระหรือสิ่งปฏิกูล ในกรณีที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาให้บริการจัดเก็บและขนออกจากระหรือสิ่งปฏิกูล โดยเสียค่าบริการลูกบาศก์เมตรแรกไม่เกิน 250 บาท ลูกบาศก์เมตรต่อ ๆ ไป ไม่เกิน 150 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การออกข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.8 เสียค่าธรรมเนียมเก็บและขนมูลฝอยทั่วไปประจำเดือน เดือนละไม่เกิน 40 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การออกข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.9 เสียค่าใบอนุญาตดำเนินกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ในกรณีที่เปิดกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น กิจการโรงแรม กิจการโรงแรมหรู กิจการสระว่ายน้ำ กิจการเสริมสวยและแต่งผม ฯลฯ (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 5/2538 เรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ) ต้องเสียค่าใบอนุญาต ฉบับละไม่เกิน 10,000 บาท ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการออกข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และใบอนุญาตมีอายุคราวละ 1 ปี และต้องต่อใบอนุญาตก่อนหมดอายุ 30 วัน

4.10 เสียค่าใบอนุญาตจัดตั้งตลาด ในกรณีจัดตั้งตลาด ต้องเสียค่าใบอนุญาต ฉบับละไม่เกิน 2,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการออกข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และใบอนุญาตมีอายุคราวละ 1 ปี

4.11 เสียค่าใบอนุญาตจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่เสิร์ฟอาหารที่ไม่ได้ขายของในตลาด ฉบับละไม่เกิน 3,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการออกข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และใบอนุญาตมีอายุคราวละ 1 ปี

4.12 เสียค่าใบอนุญาตจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ กรณีจำหน่ายโดยลักษณะวิธีการจัดวางสินค้าในที่หนึ่งที่ได้โดยปกติ ฉบับละไม่เกิน 500 บาท และกรณีจำหน่ายโดยลักษณะการเร่ขาย ฉบับละไม่เกิน 50 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการออกข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และใบอนุญาตมีอายุคราวละ 1 ปี

4.13 เสียค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง เคลื่อนย้ายอาคาร

- (1) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตก่อสร้าง ฉบับละ 20 บาท
- (2) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตดัดแปลงอาคาร ฉบับละ 10 บาท
- (3) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตรื้อถอน ฉบับละ 10 บาท
- (4) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตเคลื่อนย้ายอาคาร ฉบับละ 10 บาท

4.14 เสียค่าตอบแทนรายปีจากการปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำน้ำ

- (1) อาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำน้ำ ซึ่งมีได้ใช้ประโยชน์ในการขนส่งทางน้ำ โดยตรง ตารางเมตรละ 1,000 บาท
- (2) ที่พักอาศัย สะพานทางเดิน หรือศาลาท่าน้ำ อาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำน้ำที่ปลูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการขนส่งสินค้าหรือคนโดยสารทางน้ำ อาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำน้ำที่รัฐวิสาหกิจปลูกสร้างขึ้นเพื่อหารายได้ ตารางเมตรละ 5 บาท

รายละเอียดประเภทรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดูได้จาก รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่มที่ 2 ระหว่างหน้าที่ 1 ถึงหน้าที่ 34

หมวดที่ 2

รายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เมื่อได้ทราบที่มาของรายได้ ประเภทรายได้ของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบทบาทและหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องเสียภาษีค่าธรรมเนียมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วก่อนที่จะนำรายได้ดังกล่าวไปใช้จ่ายในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณว่าจะนำรายได้ไปใช้จ่ายอย่างไร ซึ่งจะต้องผ่านขั้นตอนของการจัดทำงบประมาณรายจ่าย การจัดซื้อจัดจ้างและขั้นตอนการเบิกจ่ายเงิน

1. งบประมาณรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 รายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้ในกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นกฎหมายหลัก ได้แก่

- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540
- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับกฎหมายรองที่เกี่ยวกับรายจ่ายได้แก่ พ.ศ. 2542
- กฎกระทรวง (2541) ออกตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด ลงวันที่ 15

กันยายน 2541

- ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ลงวันที่ 13 สิงหาคม 2546
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2. ประเภทรายจ่ายตามที่กฎหมายหลักและกฎหมายรองกำหนดไว้ มีดังนี้

- เงินเดือน
- ค่าจ้าง
- เงินตอบแทนอื่น
- ค่าใช้สอย
- ค่าวัสดุ
- ค่าครุภัณฑ์
- ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างและทรัพย์สินอื่น ๆ
- เงินอุดหนุน
- รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพันหรือตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

1.3 การใช้จ่ายเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะ เช่น

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนนหนทาง
- การพัฒนาสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ
- การพัฒนาคุณภาพชีวิต
- การศึกษา
- การสาธารณสุข
- การรักษาความสงบเรียบร้อย การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
- การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น
- การป้องกันและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่เกิดจากสาธารณภัยประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

1.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้จ่ายเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

- ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการ โครงการ/กิจกรรม ที่เป็นการบริการสาธารณะ โดยเข้าร่วมประชุมประชาคม เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นและจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

- ประชาชนสามารถเข้าร่วมรับฟังการประชุมสภา กรณีมีการประชุมเพื่อพิจารณาข้อบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปี

- เมื่องบประมาณได้ประกาศใช้แล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ประกาศโดยเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อร่วมตรวจสอบการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือไม่

- เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการโอนงบประมาณหรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำชี้แจง และได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจแล้ว ต้องปิดประกาศโดยเปิดเผยให้ประชาชนทราบ

- เมื่อสิ้นปีงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศรายงานการรับ – จ่ายเงินประจำปีงบประมาณรายจ่าย และเงินนอกงบประมาณไว้โดยเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนทราบรายละเอียดประเภทรายจ่ายและการจัดทำงบประมาณรายจ่าย สามารถดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 ระหว่างหน้า 35 ถึงหน้า 70

2. การจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1 การจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้ในกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นกฎหมายหลัก โดยกำหนดให้กระทรวงมหาดไทย ตระราชะียบข้อบังคับว่าด้วยการคลังรวมตลอดถึงวิธีการจัดหาพัสดุ ได้แก่

- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540
- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

2.2 สำหรับระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ ตามที่กฎหมายกำหนดให้กระทรวงมหาดไทยตราเป็นระเบียบ ซึ่งถือเป็นกฎหมายรอง ได้แก่

- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2535 ซึ่งใช้บังคับแก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538 ซึ่งใช้บังคับแก่ องค์การบริหารส่วนตำบล

2.3 สารสำคัญของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ ประกอบด้วย

- คำนิยาม
- การใช้บังคับและการมอบอำนาจ
- บทกำหนดโทษ
- การจัดหา
- การซื้อการจ้าง
- การแลกเปลี่ยน
- การเช่า
- สัญญาและหลักประกัน
- การลงโทษผู้ทำงาน
- การยืม
- การควบคุม
- การจำหน่าย

2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

- ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งผู้แทนชุมชนหรือประชาคมที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่จัดซื้อจัดจ้าง ตามข้อเสนอของชุมชนหรือประชาคมในเขตพื้นที่ดำเนินการ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีสอบราคา วิธีประกวดราคา และวิธีพิเศษ อย่างน้อยคณะละ 2 คน
- ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์งานก่อสร้างไว้ ณ บริเวณสถานที่ก่อสร้าง ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ชัดเจน
- กรณีประชาชนพบเห็นการทุจริตหรือการกระทำที่ไม่ถูกต้องในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือคู่สัญญาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถร้องเรียนหรือ

แจ้งเบาะแสเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวที่ศูนย์ดำรงธรรมท้องถิ่น เว็บไซต์ www.thailocaladmin.go.th ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น หรือดู ปณ. 66 กทม. รายละเอียดศึกษาได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 74 ถึง หน้า 93

3. การรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การเบิกจ่ายเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติเทศบาล และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งหัวข้อสำคัญได้ดังนี้

1 การรับเงิน ประกอบด้วยเงินที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับไว้เป็นกรรมสิทธิ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เงินที่มีผู้อุทิศให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงินที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงการจัดหารายได้เป็นครั้งคราว

สำหรับเงินที่มีผู้อุทิศให้ โดยมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ให้นำส่งเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากระบุวัตถุประสงค์ไว้ให้ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้น หรือเงินที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหารายได้เป็นครั้งคราว ถ้ามิได้กำหนดเป็นอย่างอื่น หากมีเงินเหลือจ่ายและหมดความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายแล้วให้นำส่งเป็นเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การรับเงินให้รับเป็นเงินสด เป็นเช็คหรือตราฟ หรือตราสารอย่างอื่นและต้องออกใบเสร็จรับเงิน และต้องจัดให้มีการบันทึกเงินที่ได้รับลงในสมุดเงินสดภายในวันที่ได้รับเงินนั้นทุกครั้ง

2. การเก็บรักษาเงิน การเก็บรักษาเงินในกรณีมีจำนวนเงินสดคงเหลืออยู่ให้เก็บรักษาไว้ในตู้নিরภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้นำฝากธนาคารทั้งจำนวนในวันทำการถัดไป ยกเว้นกรณีเทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่ห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวก ไม่สามารถนำฝากธนาคารได้เป็นประจำทุกวันให้เก็บรักษาเงินสดไว้ในตู้নিরภัยได้และให้นำเงินสดดังกล่าวฝากธนาคารในวันทำการสุดท้ายของสัปดาห์ ทั้งนี้ให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการการเก็บรักษาเงินอย่างน้อย 3 คน ตามที่ระเบียบกำหนด

3. การรับส่งเงิน กรณีมีการรับส่งเงินสดและหรือสถานที่ที่จะรับส่งอยู่ห่างไกลหรือกรณีอื่นใดซึ่งเห็นว่าไม่ปลอดภัยแก่เงินที่รับส่งให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งพนักงานส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับ 3 หรือเทียบเท่าขึ้นไป อย่างน้อย 2 คน เป็นกรรมการรับผิดชอบร่วมกันเพื่อควบคุมการรับส่งเงิน

4. การถอนเงินฝากธนาคาร ให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแจ้งเงื่อนไขการส่งจ่ายให้ธนาคารทราบ โดยให้มีผู้มีอำนาจลงนามส่งจ่ายเงินร่วมกัน อย่างน้อย 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร

ท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลงนามสั่งจ่ายด้วยทุกครั้ง และให้ผู้บริหารท้องถิ่นมอบหมายให้ ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่ง ไม่ต่ำกว่าหัวหน้าหน่วยงานอีก 1 คน และให้มอบหมายพนักงานท้องถิ่นตั้งแต่ระดับ 3 หรือเทียบเท่าขึ้นไปเพิ่มอีก 1 คนเป็นผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อถอนเงินฝากร่วมกัน

5. การเบิกเงิน ก่อนการเบิกจ่ายเงินตามงบประมาณรายจ่ายประจำปี ให้หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอแผนการใช้จ่ายเงินต่อหน่วยงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุก 3 เดือน และการขอเบิกเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีจากหน่วยงานคลัง ให้เบิกได้แต่เฉพาะในปีงบประมาณนั้น ยกเว้นเงินที่ได้ขออนุมัติกันเงินเพื่อเบิกในปีงบประมาณถัดไป เงินอุดหนุนที่รัฐบาลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยระบุดัตถุประสงค์ ซึ่งเบิกจ่ายไม่ทันภายในสิ้นปีงบประมาณที่ผ่านมาและได้บันทึกบัญชีไว้แล้ว

กรณีได้ก่อก่อนนี้ผูกพันงบประมาณรายจ่ายประจำปีโดยการสั่งซื้อ สั่งจ้างหรือเช่า และเห็นว่าไม่สามารถเบิกจ่ายได้ทันภายในปีงบประมาณ ให้ขออนุมัติกันเงินไปเบิกในปีถัดไป ต่อผู้บริหารท้องถิ่นได้ไม่เกิน 1 ปี และเมื่อได้รับอนุมัติให้กันเงินแล้วหากไม่สามารถเบิกจ่ายได้ทันให้ขอขยายระยะเวลาเบิกจ่ายเงินต่อสภาท้องถิ่นได้อีกไม่เกิน 6 เดือน

6. ข้อกำหนดในการจ่ายเงิน การจ่ายเงิน หรือก่อก่อนนี้ผูกพันจะกระทำได้แต่เฉพาะที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวทางที่ทางราชการกำหนดไว้ การจ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่หรือผู้มีสิทธิให้จ่ายเป็นเช็ค ยกเว้น กรณีที่ไม่อาจจ่ายเป็นเช็คได้ให้จัดทำใบถอนเงินฝากธนาคาร เพื่อให้ธนาคารออกตั๋วแลกเงินสั่งจ่ายให้เจ้าหน้าที่หรือผู้มีสิทธิ

7. เงินสะสม ทุกวันสิ้นปีงบประมาณเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปิดบัญชีรายรับรายจ่ายแล้ว ให้กันยอดเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายในแต่ละปีไว้เป็นเงินสะสมประจำปี จำนวนร้อยละ 25 เพื่อเป็นทุนสำรองเงินสะสมไว้ ซึ่งทุนสำรองเงินสะสมนี้จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ในทุกปี

กรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายจ่ายที่จำเป็นและไม่มีเงินงบประมาณรายจ่ายคงเหลือเพียงที่จะจ่ายได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้จ่ายเงินสะสมได้ โดยอนุมัติจากสภาท้องถิ่น ซึ่งต้องเป็นกิจการดังต่อไปนี้

- อยู่ในอำนาจหน้าที่ ซึ่งเกี่ยวกับด้านบริการชุมชนและสังคม
- กิจการที่เป็นการเพิ่มพูนรายได้
- หรือกิจการที่จัดทำเพื่อบำบัดความเดือดร้อนของประชาชน

8. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบ มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจะเห็นได้จากระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศ

สำเนาบแสดงฐานะการเงินและงบอื่น ๆ โดยเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนทราบ ณ สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเวลาอันควร อันเป็นช่องทางหนึ่งที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารที่ตนเลือกเข้าไปทำหน้าที่ดูแลท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องทำตามกฎหมายจัดตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทและจัดให้มีการบริการสาธารณะในเขตพื้นที่แล้ว ขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด และบริหารงบประมาณรายจ่ายให้เป็นไปตามเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย จัดทำรายงานทางการเงินเสนอต่อผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามผลการดำเนินงานของผู้บริหารและสามารถใช้ในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป รายละเอียดการรับเงินการเบิกจ่ายเงิน สามารถดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหารวบรวมกฎหมาย) เล่มที่ 2 ระหว่างหน้า 109 ถึง 124

หมวดที่ 3

การตรวจสอบระบบการเงินบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้บริหารงบประมาณรายจ่ายประจำปีแล้ว จะต้องมีการตรวจสอบการเงิน การคลัง การบัญชี ซึ่งการตรวจสอบระบบบัญชีจะมีหน่วยตรวจสอบทั้งภายนอก ได้แก่ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาค และหน่วยตรวจสอบภายใน ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด อำเภอ ซึ่งประกอบด้วย กฎหมายหลักและกฎหมายรอง ดังนี้

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542
- ระเบียบคณะกรรมการการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544
- ระเบียบคณะกรรมการการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน พ.ศ. 2546
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545

ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การบริหารงานทางด้านการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น

2. การรายงานผลและการตรวจสอบโดยประชาชน

การบริหารงานในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองจะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีและเบิกจ่ายเงินเพื่อนำงบประมาณมาใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนทำนุบำรุงและพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น เมื่อมีการดำเนินการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดทำรายงานทางการเงินเสนอผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามการใช้จ่ายเงินของผู้บริหารและสภาท้องถิ่น ตลอดจนให้ประชาชนสามารถตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานของผู้บริหารท้องถิ่นและสภาท้องถิ่นที่ตนเลือกเข้ามาได้ โดยสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ซึ่งจะต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานของท้องถิ่นให้ประชาชนได้รับทราบ เช่น การประกาศสำเนารายงานงบแสดงฐานะการเงิน ข้อบังคับงบประมาณ แผนงาน/โครงการ การจัดซื้อจัดจ้าง ผลการดำเนินงาน ขั้นตอนการให้บริการ รวมทั้ง ประชุมชี้แจง การประกาศเสียงตามสาย พิมพ์เอกสารแจกจ่าย หรือจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง หรือประชาชน เป็นต้น

รายละเอียดการตรวจสอบระเบียบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้สรุปสาระสำคัญไว้ในรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่มที่ 2 หน้า 127 ถึงหน้า 138

หมวดที่ 4

ความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อหน่วยงานของรัฐและ ต่อบุคคลภายนอก ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรูปแบบองค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมากในปัจจุบัน บทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการให้บริการสาธารณะ เช่น การสร้างถนน สร้างสะพาน การจัดเก็บขยะ การขุดลอกแหล่งน้ำขนาดเล็ก การป้องกันและระงับอัคคีภัย การป้องกันน้ำท่วม การช่วยเหลือราษฎรผู้ประสบภาวะฝนแล้ง และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น แต่เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวเป็นนิติบุคคลไม่สามารถจัดบริการสาธารณะได้ด้วยตนเอง ต้องกระทำโดยผ่านทางเจ้าหน้าที่ของตนและการปฏิบัติงานดังกล่าวของเจ้าหน้าที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ สาเหตุของความเสียหายอาจเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นความผิดในลักษณะ “ละเมิด” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม

1. ความหมายของการกระทำละเมิด

การกระทำที่เป็นละเมิด หมายถึง ผู้ใดได้กระทำโดยจงใจหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายหรือมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งรวมถึงการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบของทางราชการซึ่งออกมาโดยกฎหมาย และการใช้สิทธิเกินส่วนหรือกลั่นแกล้งผู้อื่น แล้วเกิดความเสียหายแก่เขาจนถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ผู้ที่กระทำดังกล่าวข้างต้นเรียกว่า กระทำละเมิด และจำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ทั้งนี้ความหมายของคำว่า “ละเมิด” ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งอยู่ในรายงานการศึกษานโยบายสมบูรณ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่มที่ 2 หน้า 127 ถึงหน้า 138

2. “เจ้าหน้าที่” หมายถึง ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะกรรมการหรือฐานะอื่นใด และ “หน่วยงานของรัฐ” หมายถึง กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และให้หมายรวมถึงหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย ทั้งนี้ ความหมายของคำดังกล่าวมีรายละเอียดอยู่ในรายงานการศึกษานโยบายสมบูรณ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่มที่ 2 หน้า 127 ถึงหน้า 138

3. การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กรณีเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก และกรณีเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ

4. ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อบุคคลภายนอก แบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ

4.1 กรณีเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่เป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ นั้น เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว และบุคคลภายนอกผู้เสียหายอาจฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง แต่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้ อย่างไรก็ตามหากบุคคลภายนอกฟ้องทั้งเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ ศาลจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับฟ้องเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ ได้หรือไม่

4.2 กรณีเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกในการปฏิบัติหน้าที่ นั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปก่อน แล้วค่อยใช้สิทธิไล่เบียดเอาคืนจากเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดในภายหลัง ซึ่งการไล่เบียดให้เจ้าหน้าที่ชดเชยจะกระทำต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งหมายความว่า ถ้าเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกโดยมิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะไม่มีสิทธิไล่เบียดให้เจ้าหน้าที่ชดเชยเงินที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ชดเชยไปให้แก่ผู้เสียหาย และสำหรับบุคคลภายนอกซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิยื่นคำขอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัด ให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนได้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องออกไปรับคำขอแล้วพิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ซึ่งหากพิจารณาไม่ทันก็สามารถขอขยายระยะเวลาการพิจารณาคำขอตั้งกล่าวต่อรัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือกำกับหรือควบคุมดูแลออกไปได้อีกไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน และเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคำวินิจฉัยเช่นใดแล้ว หากผู้เสียหายไม่พอใจผลการวินิจฉัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เสียหายสามารถไปฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งผลการวินิจฉัย แต่อย่างไรก็ดี การฟ้องคดีของผู้เสียหายนั้น ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้เลยโดยไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นแก่ตนก่อนแต่อย่างใด

4.3 อายุความการเรียกร้องให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทน กรณีเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก แบ่งได้ออกเป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว สิทธิที่จะเรียกให้อีกฝ่ายหนึ่งชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตน มีกำหนดอายุความหนึ่งปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นแก่ผู้เสียหาย

2. กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากหน่วยงานของรัฐหรือจากเจ้าหน้าที่ผู้เสียหายจะต้องพิจารณาว่า ถ้าเป็นคดีละเมิดทางปกครองก็ต้องไปฟ้องคดีต่อศาลปกครองภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี และถ้าเป็นคดีละเมิดทางแพ่งก็ต้องไปฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม ภายในกำหนดเวลาหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชำระค่าสินไหมทดแทนหรือภายในสิบปีนับแต่วันที่ทำการละเมิด

4.4 ทั้งนี้ รายละเอียดเกี่ยวกับการยื่นคำขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชดเชยค่าสินไหมทดแทน การฟ้องคดีของผู้เสียหาย การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดและการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย และการใช้สิทธิไล่เบี้ยเจ้าหน้าที่ให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายละเอียดอยู่ในรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่มที่ 2 หน้า 141 ถึงหน้า 146 และหน้า 185

5. ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อหน่วยงานของรัฐ

กรณีเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐซึ่งมิใช่เป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ เพียงแค่กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดาก็ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้ว ซึ่งในการเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ชดเชย ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวมีกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัว เจ้าหน้าที่ผู้ที่จะต้องชำระค่าสินไหมทดแทน และกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องรับผิด แต่กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้วเห็นว่าต้องรับผิด ให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น มีกำหนดอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง ทั้งนี้ รายละเอียดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิด การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด การออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนและการอนุมัติให้เจ้าหน้าที่ผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทน รายละเอียดอยู่ในรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 146 – 153 และหน้า 154 – 185

หมวดที่ 5

การบริหารงานบุคคล และสิทธิสวัสดิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น นอกจากรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดหารายได้ การใช้จ่ายงบประมาณ การตรวจสอบ และกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบแล้ว สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การสร้างขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานนั่นเอง ซึ่งประกอบด้วย การบริหารงานบุคคลและสวัสดิการ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. การบริหารงานบุคคลและสวัสดิการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันมีบทบาทหลักในการจัดระบบบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตนเอง โดยมีอิสระตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ภายใต้การกำกับดูแล เท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายกำหนด และเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะ

การบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ย่อมจะต้องอาศัยบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมี 2 ประเภท ได้แก่ ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น มีสถานะเป็นข้าราชการฝ่ายการเมือง ประเภทหนึ่ง กับอีกประเภทหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำ มีสถานะเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น เป็นบุคลากรที่ทำหน้าที่ดำเนินกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้กิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุผลตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ในส่วนพนักงานส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารงานบุคคลภายใต้การกำกับดูแลเท่าที่จำเป็นและตามกฎหมายเฉพาะที่กำหนด กฎหมายดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีองค์กรการบริหารงานบุคคลในรูปคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นของตนเอง เพื่อทำหน้าที่จัดทำระบบบริหารงานบุคคลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบการบริหารงานบุคคลที่ดีมีคุณธรรม (merit system) และกำหนดให้มีลักษณะไตรภาคีประกอบด้วย ผู้แทนจากส่วนราชการ ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิและองค์กรการบริหารงานบุคคลดังกล่าว แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) คณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (ก.ถ.) มีหน้าที่ กำหนดมาตรฐานกลางและแนวทางในการรักษาคุณธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 192

2) คณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น (ก.จ., ก.ท. และ ก.อบต. หรือ "ก.กลาง") มีหน้าที่ กำหนดมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด พนักงานเทศบาล พนักงานส่วนตำบล และพนักงานเมืองพัทยา รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 192 - 194)

3) คณะกรรมการข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น (ก.จ.จ.,ก.ท.จ. ,ก.อบต.จังหวัด และ ก.เมืองพัทยา หรือ “ ก.จังหวัด ”) มีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และดำเนินการบริหารงานบุคคล และเป็นองค์กรตรวจสอบความถูกต้องและให้ความเห็นชอบในการบรรจุและแต่งตั้ง และการให้พ้นจากตำแหน่ง สำหรับข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด พนักงานเทศบาล พนักงานส่วนตำบล และพนักงานเมืองพัทยา เพื่อให้ นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ออกคำสั่งต่อไป รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวมรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 192 - 196

การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรการบริหารงานบุคคลในรูปแบบคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นในระดับ ก.ต. และ ก.กลาง กฎหมายได้กำหนดค่าตอบแทนการปฏิบัติงานสำหรับการประชุมคณะกรรมการ แบบเหมาจ่ายรายเดือน ตามอัตราที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยค่าตอบแทนกรรมการตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2543 ส่วนค่าตอบแทนกรรมการในระดับ ก.จังหวัด ก.กลางได้กำหนดให้มีค่าตอบแทนการปฏิบัติสำหรับการประชุมแบบเหมาจ่าย รายเดือนเช่นกัน ตามระเบียบคณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น (ระเบียบ ก.จ. ,ก.ท. และ ก.อบต.) ว่าด้วยค่าตอบแทนคณะกรรมการข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งค่าตอบแทนของคณะกรรมการออกเป็น 3 ประเภท ตามปริมาณงาน รายได้ และรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบในจังหวัด นั้น รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวมรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 196 - 200

การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ในอำนาจหน้าที่ ตลอดจนรายจ่ายด้านการบริหารงานบุคคล จะต้องใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งนั้นในการดำเนินกิจการ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสัดส่วนในการบริหารการใช้จ่ายงบประมาณที่เหมาะสมระหว่างงบประมาณด้านการบริหารงานบุคคล และงบประมาณสำหรับการลงทุน พ.ร.บ. ระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสัดส่วนการใช้จ่ายงบประมาณสำหรับการจ่ายเงินเดือน ประโยชน์ตอบแทนอื่นและเงินค่าจ้างของพนักงานส่วนท้องถิ่น และลูกจ้าง ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะกำหนดเกินกว่าร้อยละ 40 ของเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งนั้นไม่ได้ ดังนั้น ก.ต. จึงได้มีมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับการจำแนกรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ดังนี้

1. เงินเดือน และเงินเพิ่มอื่นๆ ที่จ่ายพร้อมกับเงินเดือน
2. เงินค่าจ้าง
3. ประโยชน์ตอบแทนอื่น

บุคลากรที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ พนักงานส่วนท้องถิ่น ลูกจ้างหรือพนักงานจ้าง ในระหว่างที่มีสถานะเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิได้รับเงินเดือน เงินค่าจ้าง เงินประจำตำแหน่ง และเงินเพิ่มการครองชีพชั่วคราว ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.กลางกำหนด ทั้งนี้ ไม่น้อยกว่าสิทธิที่ข้าราชการประเภทอื่นได้รับ ส่วนเงินเพิ่มอื่นๆ อันเป็นการจ่ายสำหรับพนักงานส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานในลักษณะที่พิเศษกว่าพนักงานส่วนท้องถิ่นทั่วไป กล่าวคือ เป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่พิเศษ

หรือเป็นผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของผู้ปฏิบัติงานด้านการสาธารณสุข หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นที่เป็นผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของครูการศึกษาพิเศษ เป็นต้น และสำหรับสิทธิที่จะได้รับประโยชน์ตอบแทนอื่น เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ ก.กลาง กำหนด ได้แก่ การกำหนดประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษ(โบนัส) สำหรับพนักงานส่วนท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ หากพนักงานส่วนท้องถิ่นได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เพิ่ม เช่น กรณีได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวนทางวินัยก็จะได้รับเงินค่าสมนาคุณในการพิจารณาสอบสวนทางวินัย รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวมรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 200 – 223

นอกจากนี้ พนักงานส่วนท้องถิ่นยังมีสิทธิได้รับเงินสวัสดิการต่างๆ เช่นเดียวกับข้าราชการประเภทอื่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรกระหว่างเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น ก็จะมีสิทธิได้รับเงินสวัสดิการเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล สวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาบุตร สวัสดิการเกี่ยวกับ ค่าเช่าบ้าน ตามอัตราที่กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกับข้าราชการประเภทอื่น รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวมรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 226 – 239

ในส่วนผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหาร และสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีสถานะเป็นข้าราชการฝ่ายการเมือง ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เลขานุการ ประธานที่ปรึกษาหรือที่ปรึกษานายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานและรองสภาท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น มีสิทธิได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนเป็นเงินค่าตอบแทนพิเศษ ตามบัญชีอัตราเงินเดือน เงินค่าตอบแทนฯ ที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยกำหนด ตามแต่กรณี รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวมรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 224 – 226

สำหรับสิทธิสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และสวัสดิการการศึกษาบุตร กำหนดให้เฉพาะนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เฉพาะที่มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่น) เท่านั้น ที่มีสิทธิได้รับ รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวมรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 226 – 239

ช่วงที่สองเมื่อพนักงานส่วนท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งราชการแล้ว ก็จะมีสิทธิได้รับเงินประเภทบำเหน็จ บำนาญ เป็นการตอบแทนสำหรับการปฏิบัติงานมานานจบครบอายุราชการ และกฎหมายได้กำหนดวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับการขอรับ การจ่ายเงินบำเหน็จ บำนาญต่อไป

2. สิทธิประโยชน์ของพนักงานส่วนท้องถิ่น

เมื่อพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งออกหรือพ้นจากราชการส่วนท้องถิ่นแล้ว ย่อมมีสิทธิได้รับบำเหน็จหรือบำนาญ ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2500 โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้มีกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ก.บ.ท.) ขึ้น เพื่อเป็นหลักใน

การจ่ายบำเหน็จบำนาญให้แก่ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด พนักงานเทศบาล พนักงานส่วนตำบล และพนักงานเมืองพัทยา สำหรับสิทธิประโยชน์ที่พนักงานส่วนท้องถิ่นจะมีสิทธิได้รับมีดังนี้

1. บำเหน็จบำนาญปกติ
2. บำนาญพิเศษ
3. บำเหน็จดำรงชีพ
4. บำเหน็จตกทอด
5. เงินช่วยพิเศษ
6. เงินเพิ่มจากเงินบำนาญ
7. เงินช่วยค่าครองชีพผู้รับบำนาญ (ช.ค.บ.)

รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 252 - 281

2.1 ที่มาของเงินกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น

เงินดังกล่าวได้มาจากการที่ราชการส่วนท้องถิ่นหักเงินจากประมาณการรายรับในงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อสมทบเข้าเป็นกองทุนในอัตราซึ่งกระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยกฎกระทรวงไม่เกินร้อยละสาม ซึ่งปัจจุบันกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2542) ได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลหักในอัตราร้อยละหนึ่ง ส่วนเทศบาลและเมืองพัทยาหักในอัตราร้อยละสอง รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 247 – 248

2.2 คณะกรรมการกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ก.บ.ท.) และ คณะอนุกรรมการดำเนินการกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (อ.บ.ท.)

กำหนดให้มีคณะกรรมการ ก.บ.ท. เพื่อทำหน้าที่บริหารกิจการกองทุนประกอบด้วยปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่ปรึกษาด้านกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวนสองคน ผู้แทนคณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาลจำนวนสองคน ผู้แทนคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนตำบลจำนวนสองคนเป็นกรรมการ และมีผู้อำนวยการสำนักบริหารการคลังท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเลขานุการ นอกจากนี้ยังมีคณะอนุกรรมการดำเนินการกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (อ.บ.ท.) ทำหน้าที่ช่วยเหลือคณะกรรมการ ก.บ.ท. ประกอบด้วย อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นประธาน รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นคนหนึ่ง ประธาน ก.บ.ท. เห็นชอบเป็นรองประธาน ผู้อำนวยการส่วนบำเหน็จบำนาญและสวัสดิการ เป็นอนุกรรมการ และเลขานุการ โดยให้มีอนุกรรมการอื่น ซึ่งประธาน ก.บ.ท. จะได้พิจารณาแต่งตั้งขึ้นไม่เกินห้าคน รายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 249 – 251

2.3 วิธีการจ่ายเงินจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น

เงินบำเหน็จบำนาญของพนักงานส่วนท้องถิ่น จะจ่ายจากเงินของ ก.บ.ท. ซึ่งราชการส่วนท้องถิ่นส่งสมทบตามอัตราที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ดังนั้น ในปีงบประมาณใด หากราชการส่วนท้องถิ่นทราบว่าจะมีพนักงานส่วนท้องถิ่นครบเกษียณอายุ ราชการส่วนท้องถิ่นนั้นสามารถหักเงินที่จะต้องส่งไปยังกองทุน ฯ สำรองไว้จ่ายเท่าที่จะต้องจ่ายจริง แล้วส่งส่วนที่เหลือไปยังกองทุน ฯ หากในระหว่างปี ราชการส่วนท้องถิ่นต้องจ่ายบำเหน็จบำนาญเพิ่มเติม ราชการส่วนท้องถิ่นสามารถทำหนังสือผ่านจังหวัดขอให้สำนักงาน ก.บ.ท. ส่งเงินให้เพื่อจะได้จ่ายเงินให้ข้าราชการส่วนท้องถิ่นตามสิทธิที่จะพึงได้รับต่อไป

ข้อยกเว้น

1. ข้าราชการครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสังกัดเทศบาลจะได้รับบำเหน็จบำนาญจากเงินอุดหนุนของรัฐ ซึ่งตั้งงบประมาณอุดหนุนให้
2. ข้าราชการซึ่งถ่ายโอนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามภารกิจถ่ายโอน หรือมีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ถ่ายโอนภารกิจทำให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรับบำเหน็จบำนาญของข้าราชการดังกล่าวรัฐจะอุดหนุนเงินบางส่วนให้ โดยอุดหนุนเป็นสัดส่วนตามเวลาราชการระหว่างที่รับราชการก่อนการถ่ายโอนและระหว่างเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น

3. สิทธิประโยชน์ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นวิสามัญประจำการที่ออกจากราชการ

เนื่องจากปัจจุบันยังมีข้าราชการส่วนท้องถิ่นวิสามัญประจำการซึ่งยังคงรับราชการส่วนท้องถิ่นในบางแห่ง

โดยข้าราชการดังกล่าวเมื่อออกหรือพ้นจากราชการแล้วจะมีสิทธิได้รับเงินทดแทนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินทดแทนแก่ข้าราชการส่วนท้องถิ่นวิสามัญประจำการที่ออกจากราชการ พ.ศ. 2509

สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณเงินทดแทนดังกล่าว สามารถสรุปความได้ดังนี้

1. ข้าราชการส่วนท้องถิ่นวิสามัญประจำการที่พ้นจากราชการแล้วให้ได้รับเงินทดแทนตามหลักเกณฑ์ ดังนี้
  - (ก) ให้ได้รับเงินทดแทนเท่ากับเงินเดือนเดือนสุดท้ายคูณด้วยจำนวนปีเวลาราชการสำหรับคำนวณเงินทดแทนเศษของปีถ้าถึงหกเดือนให้นับเป็นหนึ่งปี
  - (ข) ในกรณีที่พ้นจากราชการเพราะเหตุยุบเลิกตำแหน่ง หรือตัดทอนงานให้ได้รับเงินทดแทนตามความในข้อ (ก) แต่ถ้ามีเวลาราชการสำหรับคำนวณเงินทดแทนต่ำกว่าสามปีให้ได้รับเงินทดแทนเท่ากับจำนวนเวลาราชการสำหรับคำนวณเงินทดแทนสามปี

2. ข้าราชการส่วนท้องถิ่นวิสามัญประจำการไม่มีสิทธิได้รับเงินทดแทน ดังนี้
  - (ก) ได้รับอนุญาตให้ลาออกจากราชการก่อนหรือมีเวลาราชการครบห้าปีบริบูรณ์
  - (ข) ถูกไล่ออก หรือปลดออกจากราชการ หรือตายเพราะกระทำความผิด หรือประพฤติดังกล่าวอย่างร้ายแรง
  - (ค) มีเวลาราชการสำหรับคำนวณเงินทดแทนไม่ครบหนึ่งปีบริบูรณ์ เว้นกรณียุบเลิกตำแหน่งรายละเอียดดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 282 – 283

4. สิทธิประโยชน์ของลูกจ้างหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดระเบียบว่าด้วยบำเหน็จบำนาญลูกจ้างของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้น โดยลูกจ้างของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจะได้รับบำเหน็จปกติ เมื่อต้องออกจากงานด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด เช่น

- 1) ลาออกโดยไม่มีความผิด และได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง หรือผู้ได้รับมอบหมายแล้ว
- 2) กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และถูกลงโทษปลดออกจากราชการ
- 3) ป่วยเจ็บไม่อาจปฏิบัติหน้าที่การทำงานของตนโดยสม่ำเสมอหรือโดยมีใบตรวจแพทย์ ซึ่งทางราชการรับรองว่าไม่สามารถหรือไม่สมควรทำงานต่อไป
- 4) ขาดคุณสมบัติเกี่ยวกับสัญชาติ

ฯลฯ

สำหรับวิธีการคำนวณเงินบำเหน็จปกติ กำหนดให้นำค่าจ้างเดือนสุดท้ายคูณด้วยจำนวนเดือนที่ทำงานหารด้วยสิบสองและถ้าหากมีเศษของบาทให้ปัดทิ้ง นอกจากนี้หากลูกจ้างผู้ใดได้รับอันตรายหรือป่วยเจ็บเพราะเหตุปฏิบัติงานในหน้าที่ หรือถูกประทุษร้ายเพราะเหตุกระทำการตามหน้าที่ ซึ่งแพทย์ที่ทางราชการรับรองได้ตรวจและแสดงว่าไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ต่อไปได้อีกเลย นอกจากจะได้รับบำเหน็จปกติแล้วให้ได้รับบำเหน็จพิเศษ อีกด้วย เว้นแต่อันตรายที่ได้รับหรือการป่วยเจ็บนั้นเกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือจากความผิดของตนเอง รายละเอียด ดูได้จากรายงานการศึกษาค้นคว้าฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 หน้า 283 – 286

ส่วนที่ 3

บทบาทและหน้าที่ของประชาชนเกี่ยวกับการเงินการคลังท้องถิ่น

บทบาทและหน้าที่ของประชาชนด้านการเงินการคลังท้องถิ่น

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ จึงทำให้ประชาชนมีพันธะต่อท้องถิ่นที่จะต้องเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือเข้าไปเป็นผู้บริหารท้องถิ่น หรือเป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินงานของท้องถิ่น หรือเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเพื่อเป็นรายได้ให้แก่ท้องถิ่นใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ฯลฯ ดังนั้น ประชาชนจึงบทบาทและหน้าที่ต่อท้องถิ่นในหลายรูปแบบ และรูปแบบหนึ่งคือ บทบาทและหน้าที่ของประชาชนเกี่ยวกับการเงินการคลังท้องถิ่น คือ

1. ด้านการเสียภาษีและค่าธรรมเนียม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบมีหน้าที่พัฒนาและบริหารงานท้องถิ่น รวมทั้งจัดบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์สุขและความต้องการของประชาชน การดำเนินการต่าง ๆ ของท้องถิ่นจะต้องมีเงินงบประมาณในการบริหารงาน ซึ่งเงินเหล่านี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มาจากภาษีและค่าธรรมเนียมจากประชาชนตามที่กฎหมายกำหนด ภาษีที่ได้รับจัดสรรจากรัฐ และเงินอุดหนุนจากรัฐบาล (รายละเอียดของรายได้ดูได้จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (เนื้อหาการรวบรวมกฎหมาย) เล่ม 2 ระหว่างหน้า 1 ถึงหน้า 2 ประชาชนจึงมีบทบาทและหน้าที่ที่ต้องเสียภาษีและค่าธรรมเนียมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ดังนี้

1.1 การเสียภาษีและค่าธรรมเนียมในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 8 วรรคสอง กำหนดให้เขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ เขตจังหวัด และศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า เขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีพื้นที่ครอบคลุมทั้งจังหวัด ดังนั้น ประชาชนที่อยู่ในเขตจังหวัดใดมีบทบาทและหน้าที่ที่ต้องเสียภาษีและค่าธรรมเนียมให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น ในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ประกอบการค้ำน้ำมันให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง เช่น สถานีบริการน้ำมัน ต้องเสียภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดการค้ำน้ำมัน โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มอบให้กรมสรรพสามิตเป็นผู้จัดเก็บให้แทน และจะจัดเก็บในอัตราลิตรละไม่เกินสิบสตางค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการออกข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

(2) ในกรณีที่ประกอบการค้ายาสูบ ต้องเสียภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดการค้ายาสูบ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มอบให้กรมสรรพสามิตเป็นผู้จัดเก็บให้แทน และจะจัดเก็บในอัตราลิตรละไม่เกินสิบสตางค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการออกข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

(3) ในกรณีที่ประกอบกิจการโรงแรม ต้องเสียค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้เข้าพักโรงแรม โดยให้ผู้ประกอบการโรงแรมเก็บจากผู้เข้าพักในโรงแรมในอัตราไม่เกินร้อยละสามของค่าเช่าห้องพัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการออกข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แล้วนำเสนอให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด

(4) ค่าตอบแทนรายปีจากการดำเนินการใด ๆ ในที่ดินของรัฐ เช่น การขออนุญาตดูตูดทราย ฯลฯ

1.2 การเสียภาษีและค่าธรรมเนียมในเขตเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนที่อยู่ในเขตหรือมีทรัพย์สินอยู่ในเขตเทศบาลใด หรือองค์การบริหารส่วนตำบลใด มีหน้าที่ที่ต้องเสียภาษีและค่าธรรมเนียมให้แก่เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ในกรณีที่ประชาชนเป็นเจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งในปีที่ผ่านมาได้มีการใช้ประโยชน์ เช่น ให้เช่า หรือใช้เป็นที่ประกอบกิจการต่าง ๆ เพื่อหารายได้ โดยโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้เสียภาษีโรงเรือนและที่ดินแก่เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น โดยประชาชนต้องยื่นแบบแสดงรายการทรัพย์สิน พร้อมด้วยหลักฐาน ณ สำนักงานเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี และต้องชำระภาษีภายใน 30 วัน นับจากวันถัดจากวันที่ได้รับแจ้งการประเมิน

(2) เสียภาษีป้าย ในกรณีที่ประชาชนเป็นเจ้าของป้ายที่ติดตั้งป้ายเพื่อแสดงชื่อ ยี่ห้อ หรือเครื่องหมายที่ใช้ในการประกอบการค้า หรือประกอบกิจการอื่นเพื่อหารายได้ โดยป้ายติดตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้เสียภาษีป้ายแก่ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น โดยประชาชนต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้าย พร้อมด้วยหลักฐาน ณ สำนักงานเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่ป้ายนั้นติดตั้งอยู่ ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี และต้องชำระภาษีภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งการประเมิน

(3) เสียภาษีบำรุงท้องที่ ในกรณีที่ประชาชนเป็นเจ้าของที่ดิน และที่ดินตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้เสียภาษีบำรุงท้องที่แก่ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น โดยประชาชนผู้เป็นเจ้าของที่ดินต้องยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน พร้อมด้วยหลักฐานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่ดินนั้นตั้งอยู่ ภายในเดือนมกราคมของปีที่มีการประเมินราคาปานกลางของที่ดิน และต้องชำระภาษีภายในเดือนเมษายนของทุกปี

(4) อากาศการฆ่าสัตว์ ในกรณีที่ประชาชนมีความประสงค์จะฆ่าสัตว์ในเขตเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลใด จะต้องแจ้งตามแบบที่กำหนดและเสียอากาศการฆ่าสัตว์ให้แก่ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

(5) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาตและค่าปรับ อาทิเช่น

(5.1) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาตและค่าปรับตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งอัตราค่าธรรมเนียมและค่าใบอนุญาตเป็นไปตามข้อกำหนดหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น ทั้งนี้ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยและอัตราค่าธรรมเนียมอื่น ๆ พ.ศ. 2545 ได้แก่

(5.1.1) ค่าธรรมเนียมการจัดเก็บและขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลขยะมูลฝอย

(5.1.2) ค่าใบอนุญาตดำเนินการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจ

(5.1.3) ค่าใบอนุญาตดำเนินกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น กิจการโรงแรม กิจการโรงมหรสพ ฯลฯ (รายละเอียดดูได้จากประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 5/2538 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ในภาคผนวก)

(5.1.4) ค่าใบอนุญาตจัดตั้งตลาด หรือจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหารที่ไม่ได้ขายของในตลาด และค่าใบอนุญาตจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ

(5.2) ค่าธรรมเนียมในการอนุญาตให้กระทำโฆษณาด้วยการปิด ทิ้ง หรือโปรยแผ่นประกาศ (รายละเอียดดูจากกฎกระทรวง(พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ในภาคผนวก)

(5.3) ค่าธรรมเนียมการขออนุญาตทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงกำลังไฟฟ้า (รายละเอียดดูจากกฎกระทรวง(พ.ศ. 2493) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 ในภาคผนวก)

(5.4) ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง เคลื่อนย้ายอาคาร (รายละเอียดดูจากกฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2528) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในภาคผนวก)

(5.5) ค่าตอบแทนรายปีจากการปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำน้ำ (รายละเอียดดูจากกฎกระทรวง ฉบับที่ 64 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2546 ในภาคผนวก)

2. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและจัดทำงบประมาณรายจ่าย

การสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบงบประมาณรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามขั้นตอนของระเบียบ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการดังนี้

- การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น และในการกำกับดูแล ตรวจสอบ อนุมัติ ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอในฐานะผู้กำกับดูแลจะดำเนินการแนะนำชี้แจงให้มีการดำเนินการเป็นไปตามกฎหมายระเบียบ หนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำโครงการเชิญชวนประชาชนรับฟังการประชุมสภา เมืองงบประมาณได้ประกาศใช้แล้วให้นำข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติ ประกาศโดยเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบและการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีงานก่อสร้างตั้งแต่ 100,000 บาท ขึ้นไป ประชาสัมพันธ์ รายละเอียดโครงการก่อสร้างให้ประชาคมหรือชุมชน ในหมู่บ้าน ตำบล ทราบ โดยอาจจัดประชุมชี้แจงหรือประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น หากประชาชนพบเห็นว่ามีกรณีไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามประกาศ ให้ร้องเรียนหรือส่งข้อมูลได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือแจ้งข้อมูลทาง ตู้ ปณ. 66 กทม.

- ปิดประกาศงบประมาณรายจ่ายประจำปี และงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมที่ได้รับอนุมัติโดยเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนทราบ ณ สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดส่งสำเนางบประมาณรายจ่ายดังกล่าวไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในระยะเวลาไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันสิ้นสุดการประกาศโดยเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนทราบ

- การโอนเงินงบประมาณรายจ่าย หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำชี้แจงประมาณการรายรับและประมาณการรายจ่ายเมื่อได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจให้ดำเนินการโอนหรือแก้ไขฯ แล้วให้ประกาศโดยเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนทราบ แล้วแจ้งการประกาศให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อทราบภายในกำหนด 15 วัน สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้แจ้งแก่นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

- เมื่อสิ้นปีงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศรายงานการรับ - จ่ายเงินประจำปีงบประมาณรายจ่ายและเงินนอกงบประมาณไว้โดยเปิดเผย ณ สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนทราบภายในกำหนด 30 วัน แล้วส่งสำเนารายงานการรับ - จ่าย ดังกล่าว ไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อทราบและเก็บเป็นข้อมูลระดับจังหวัด ภายในระยะเวลา 15 วัน หลังจากนั้นแล้วให้จังหวัดรายงานกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดซื้อจัดจ้าง

3.1 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งตัวแทนชุมชนหรือประชาคมที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่จัดซื้อหรือจ้าง ตามข้อเสนอของชุมชนหรือประชาคมในเขตพื้นที่ดำเนินการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีพิเศษ วิธีสอบราคา และวิธีประกวดราคา อย่างน้อยคณะละ 2 คน

3.2 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์สำนักงานก่อสร้างไว้ ณ บริเวณสถานที่ก่อสร้าง ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ชัดเจน

3.3 กรณีประชาชนพบเห็นการทุจริตหรือการกระทำที่ไม่ถูกต้องในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถร้องเรียนหรือแจ้งเบาะแสในเรื่องดังกล่าวที่ศูนย์ดำรงธรรมท้องถิ่น เว็บไซต์ www.thailocaladmin.go.th ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น หรือตู้ ปณ. 66 กทม.

4. ด้านการรับเงินการเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน

มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจะเห็นได้จากระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 ข้อ 101 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศสำเนางบแสดงฐานะการเงินและงบอื่น ๆ โดยเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนทราบ ณ สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเวลาอันควร อันเป็นช่องทางหนึ่งที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารที่ตนเลือกเข้าไปทำหน้าที่ดูแลท้องถิ่น

5. สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่

1) การยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

กรณีที่ประชาชนผู้เสียหายเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำละเมิดต่อตนในการปฏิบัติหน้าที่ราชการและหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ประชาชนผู้เสียหายสามารถยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐดังกล่าวชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนได้ ในการนี้หน่วยงานของรัฐต้องออกไปรับคำขอและพิจารณาคำขอโดยไม่ชักช้า ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน หากพิจารณาไม่แล้วเสร็จหน่วยงานของรัฐสามารถขอขยายระยะเวลาพิจารณาคำขอต่อรัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือกำกับดูแลหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นได้อีกไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

2) การฟ้องคดีต่อศาล

ประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้ โดยจะต้องพิจารณาด้วยว่า หากคดีละเมิดดังกล่าวเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานทางปกครองอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ ก็จะต้องฟ้องคดีต่อศาลปกครอง และหากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานทางปกครองมิใช่เกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย ซึ่งเป็นกรกระทำทางกายภาพ เช่น การขับรถชนต๋ไปเฉี่ยวชนรถของประชาชนเสียหาย เป็นต้น ก็จะต้องฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม

2.1 กรณีประชาชนผู้เสียหายยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ ตามข้อ 1 เมื่อหน่วยงานของรัฐดังกล่าวมีคำสั่งเช่นใดแล้ว หากประชาชนผู้เสียหายไม่พอใจผลการวินิจฉัยของหน่วยงานของรัฐ ก็มีสิทธิไปฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งผลการวินิจฉัย

2.2 กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ ประชาชนผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

2.3 กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อประชาชนซึ่งมิใช่เป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ประชาชนผู้เสียหายอาจฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง แต่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้

2.4 ถ้าประชาชนผู้เสียหายฟ้องคดีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดหรือหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดต่อศาล และศาลยกฟ้องเพราะเหตุที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่ถูกฟ้องมิใช่ผู้ต้องรับผิดชอบให้ขยายอายุความฟ้องร้องผู้ที่ต้องรับผิดชอบซึ่งมิได้ถูกเรียกเข้ามาในคดีออกไปถึงหกเดือน นับแต่วันที่คำพิพากษานั้นถึงที่สุด

2.5 อย่างไรก็ตาม หากประชาชนผู้เสียหายฟ้องทั้งเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดและหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดต่อศาล ศาลจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับฟ้องเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐได้หรือไม่ ตามนัยข้อ 2.2 และ 2.3

3. อายุความฟ้องคดีละเมิดของประชาชนผู้เสียหาย

3.1 อายุความฟ้องคดีละเมิดทางแพ่ง

กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่อันมิได้เกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ ประชาชนผู้เสียหายจะต้องฟ้องคดีเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากมูลละเมิดต่อศาลยุติธรรม ภายในกำหนดเวลาหนึ่งนับแต่วันที่ประชาชนผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือภายในสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

3.2 อายุความฟ้องคดีละเมิดทางปกครอง

กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อประชาชนอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ ประชาชนผู้เสียหายจะต้องฟ้องคดีละเมิดดังกล่าวต่อศาลปกครองภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับตั้งแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี